

İktisadi İlişkiler Açısından Güney Kore'nin Orta Asya Politikası: Tacikistan, Kırgızistan ve Türkmenistan Örnekleri

Dilay DİNÇ*

Özet

Bu makale Güney Kore'nin Orta Asya politikasını iktisadi ilişkiler noktasından Tacikistan, Kırgızistan ve Türkmenistan örnek olayları üzerinden çözümlenmektedir. Bu çerçevede, Seul yönetiminin bölgedeki iktisadi faaliyetlerine odaklanılarak dış ticaret, kalkınma yardımları ve özel sektör yatırımları ekseninde bir değerlendirme yapılmaktadır. Çalışmanın ana sorusu, "Seul'un söz konusu Orta Asya ülkeleri ile iş birliğine yönelmesinin arka planında yatan temel saikler nelerdir?" şeklinde formüle edilmiştir. Bu soru ışığında çalışmanın hipotezi ise; "Güney Kore'nin Orta Asya politikasında ekonomik çıkarlar bilhassa özel sektör firmaları önemli bir rol oynamaktadır." biçiminde oluşturulmuştur. Bu çalışmada ortaya konan araştırma sorusunu yanıtlamak amacıyla nitel araştırma yollarından biri olan örnek olay yöntemi tercih edilmiştir.

Bu makale, Güney Kore'nin ekonomi politikalarını dış ticaret, kalkınma yardımları ve Güney Koreli firmalar olmak üzere üç ana başlık altında incelemektedir. İlk bölümde, Güney Kore ile Tacikistan, Kırgızistan ve Türkmenistan arasındaki dış ticaret verileri analiz edilerek ekonomik ilişkilerin düzeyi ve yapısı değerlendirilmiştir. İkinci bölümde, Seul'un kalkınma yardımları ele alınmıştır. Bu bağlamda bilhassa projelerin kapsamı ve sektörel dağılımları incelenmiştir. Üçüncü ve son bölümde ise, Güney Koreli firmaların özellikle enerji sektörü başta olmak üzere Orta Asya'daki yatırımları incelenmiş ve bu yatırımların Seul'un bölge politikalarındaki durumu değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Güney Kore, Orta Asya Politikası, Kalkınma Yardımları, Dış Ticaret, Özel Sektör Firmaları

South Korea's Central Asia Policy from Perspectives of Economic Relations: The Cases of Tajikistan, Kyrgyzstan and Turkmenistan

Abstract

This article analyzes South Korea's Central Asia policy from an economic perspective, focusing on the case studies of Tajikistan, Kyrgyzstan, and Turkmenistan. Within this framework, it evaluates Seoul's economic engagement in the region through the lenses of foreign trade, development assistance, and private sector investments. The main research question of the study is formulated as follows: "What are the underlying motives behind Seoul's engagement with these Central Asian countries?" In light of this question, the study hypothesizes that "economic interests, particularly those driven by private sector enterprises, play a crucial role in shaping South Korea's policy toward Central Asia." To address this research question, the study employs the case study method, a qualitative research technique.

This article examines South Korea's economic policies under three main categories: foreign trade, development assistance, and Korean enterprises. The first section analyzes trade data between South Korea and Tajikistan, Kyrgyzstan, and Turkmenistan to assess the structure and level of their economic relations among them. The second section focuses on Seoul's development aid, particularly examining the scope and sectoral distribution of the projects implemented. The third and final section investigates the investments of Korean companies, especially in the energy sector, and evaluates their functions within Seoul's broader regional strategy.

Keywords: South Korea, Central Asia Policy, Development Assistance, Foreign Trade, Private Sector Enterprises

* Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Doktora Programı, E-mektup: dilay-dinc@icloud.com, ORCID:0000-0001-5476-6835

Giriş

Orta Asya bölgesinde nüfuz mücadelesi veren aktörler¹ arasında Güney Kore de bulunmaktadır. Orta Asya, sahip olduğu doğal kaynaklar nedeniyle, Güney Kore gibi enerji açlığı çeken ülkelerin dikkatini celp etmektedir. Seul, mahrum olduğu doğal gaz ve petrol gibi enerji kaynaklarını tedarik ettiği ülkeleri çeşitlendirmek amacıyla Orta Asya bölgesine yönelmiştir. Öte yandan, Orta Asya pazarı Güney Kore açısından cazip bir yatırım bölgesidir. Orta Asya bölgesiyle iş birliğine gitmek Güney Kore ekonomisine bilhassa bu ülkenin özel sektör firmalarına cazip fırsatlar sunmaktadır. Diğer yandan Güney Kore, kalkınma yardımları aracılığıyla bölgedeki yoksulluğun azaltılması, yaşam standartlarının yükseltilmesi ve insan haklarının iyileştirilmesini amaçlamaktadır. Bu doğrultuda Seul yönetimi, Orta Asya başkentleri ile ekonomik ilişkilerini güçlendirmeyi hedeflemektedir.

Bu çalışmanın amacı, Güney Kore'nin Orta Asya Cumhuriyetlerine (Tacikistan, Kırgızistan ve Türkmenistan) yönelik yürüttüğü ekonomi politikalarını analiz etmektir. Bu çerçevede, Seul yönetiminin bölgedeki iktisadi faaliyetlerine odaklanılarak dış ticaret, kalkınma yardımları ve özel sektör yatırımları ekseninde bir değerlendirme sunulmaktadır. Çalışmanın ana sorusu, "Seul'un üç Orta Asya ülkesi ile iş birliğine yönelmesinin arka planında yatan temel saikler nelerdir?" şeklinde formüle edilmiştir. Bu soru ışığında çalışmanın hipotezi ise; "Güney Kore'nin Orta Asya politikasında ekonomik çıkarlar önemli bir rol oynamaktadır." biçiminde ifade edilmiştir. Bu çalışmada ortaya konan araştırma sorusunu yanıtlamak amacıyla nitel araştırma tekniklerinden biri olan örnek olay yöntemi tercih edilmiştir. Bu yöntem, özellikle olayların derinlemesine incelenmesine olanak tanımaktadır. Bu bağlamda, araştırmacı belirli bir sorunu detaylı biçimde ele alarak kapsamlı çözümler yapabilmektedir. Ancak bu yöntemin en önemli sınırlılıklarından birisi elde edilen bulgular yardımıyla yapılan genellemelerin isabet derecesinin düşük olmasıdır.

Bu çalışma, Güney Kore'nin ekonomi politikalarını dış ticaret, kalkınma yardımları ve Güney Koreli firmalar olmak üzere üç ana başlık altında incelemektedir. İlk bölümde, Güney Kore ile Tacikistan, Kırgızistan ve Türkmenistan arasındaki dış ticaret verileri analiz edilerek ekonomik ilişkilerin düzeyi ve yapısı değerlendirilmiştir. İkinci bölümde, Seul'un kalkınma yardımları ele alınmıştır. Bu bağlamda bilhassa projelerin kapsamı, sektörel dağılımları incelenmiştir. Üçüncü ve son bölümde ise, Güney Koreli firmaların özellikle enerji sektörü başta olmak üzere bölgede gerçekleştirdikleri yatırımlar incelenmiş ve bu yatırımların Seul'un bölgesel stratejisindeki önemi değerlendirilmiştir.

Yöntem ve Yazın

Bu konu hakkındaki mevcut alan yazın incelendiğinde, sınırlı sayıda Türkçe kaynağın bulunduğu anlaşılmıştır. Bu nedenle araştırma sürecinde ağırlıklı olarak Korece ve İngilizce makaleler ile haber metinlerinden yararlanılmıştır. Kullanılan kaynakların büyük çoğunluğu çevrim içi mecralardan temin edilmiştir. Çalışmada kullanılan verilerin önemli bir bölümünü ikincil kaynaklar oluşturmaktadır. Bu kapsamda, akademik makaleler ve haberler temel başvuru malzemeleri arasında yer almıştır. Birincil kaynaklar bağlamında ise, Güney Kore ve Orta Asya ülkelerinin ilgili bakanlıklarına ait resmî çevrim içi sayfalar, çeşitli araştırma kuruluşları tarafından yayımlanan raporlar ve devlet kurumlarının çevrim içi ortamda paylaştıkları verilerden faydalanılmıştır. Çalışmada kullanılan nicel veriler ise yine çevrim içi istatistiklerden ve haber kaynaklarından elde edilmiştir.

Güney Kore'nin Orta Asya ülkeleri ile ilişkileri üzerine aşağıdaki değerlendirme yapılabilir: Bu konu hakkında yazılan yegâne kitap Dilay Dinç tarafından "Güney Kore'nin

¹ Orta Asya bölgesinde faaliyet gösteren dış güçleri karşılaştırmalı bir şekilde incelemek için bk. (Artar., vd. Güney Kore'nin Orta Asya Politikaları, Dış Güçlerin Orta Asya Politikaları, Nobel Yayınları, Ankara, 2024).

Orta Asya Politikası: Özbekistan ve Kazakistan Örnekleri”² başlıklı eserdir. Bu çalışmada yazar Güney Kore’nin Orta Asya politikasını Özbekistan ve Kazakistan örnek olayları üzerinden ele almaktadır. Yazar, burada Orta Asya Cumhuriyetleri arasında Güney Kore’nin yatırımlarının ve faaliyetlerinin en yoğun olduğu iki ülkeyi incelemektedir. Diğer bir ifadeyle, Güney Kore’nin Tacikistan, Kırgızistan ve Türkmenistan politikaları söz konusu çalışmanın kapsamı dışında bırakılmıştır. Okumuş olduğunuz makale ise, bu araştırmanın dışarıda bıraktığı üç ülkeye odaklanarak Güney Kore’nin ekonomi temelli dış politikasını mercek altına almaktadır. Dış ticaret, kalkınma yardımları ve Güney Koreli firmaların faaliyetleri temelinde yapılan değerlendirmeler bu çalışmayı sadece kapsam açısından değil, ele aldığı yapısal boyut itibarıyla da farklılaştırmakta ve alan yazına özgün bir katkı sunmaktadır. Bu konu hakkında Tuğçe Artar, Merve Serbest Yılmaz ve Dilay Dinç tarafından ortaklaşa kaleme alınan “Dış Güçlerin Orta Asya Politikaları”³ başlıklı kitabın “Güney Kore’nin Orta Asya Politikaları” başlıklı bölümünde ise Seul’un bölgeye yönelik siyasi, ekonomik ve kültürel politikaları masaya yatırılmaktadır. Bu bölümde, Güney Kore’nin Orta Asya Cumhuriyetlerine yönelik ekonomi politikaları kapsamlı biçimde analiz edilerek özellikle enerji, tarım ve ulaşım gibi sektörlerdeki yatırımlar ön plana çıkarılmaktadır. Ancak bu çalışmanın konuyu genel bir zaviyeden ele aldığı dikkat çekmektedir. Bu bağlamda, okumuş olduğunuz bu çalışma ekonomik temelli ilişkileri derinlikli ve karşılaştırmalı bir bakış açısıyla incelemektedir.

Seul’un bölge başkentleri ile ekonomik ilişkileri ve kalkınma yardımları hakkında ise daha ziyade bir takım kuruluşların yayımladıkları raporlar bulunmaktadır. Güney Kore Uluslararası İş Birliği Ajansı (KOICA)’nın 2016 yılında yayımladığı “Kırgızistan Kırsal Kalkınma Projesi”⁴ başlıklı raporda Güney Kore’nin 2017-2020 yılları arasında yürütmüş olduğu proje aracılığıyla Kırgızistan’da kırsal kalkınmaya destek verdiğine dikkat çekilmiştir. Bu proje kapsamında köylerde altyapının iyileştirilmesi, sosyal tesislerin açılması ve eğitim faaliyetlerinin desteklenmesi gibi çok boyutlu çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Benzer şekilde, 2018 yılında KOICA tarafından yayımlanan “Tacikistan Bölgesel Kalkınma Programı”⁵ başlıklı raporda ise; Güney Kore’nin Tacikistan’ın Raşt bölgesine hidroelektrik santraller inşa ederek bölgesel kalkınmaya katkı sunduğu belirtilmektedir. Bu proje çerçevesinde inşa edilmesi planlanan 4 megavat kapasiteli hidroelektrik santralinin özellikle kış aylarında sıkça yaşanan elektrik kesintilerine çözüm getirmesi hedeflenmektedir. Böylece, bölgedeki köy halkının yaşam kalitesinin yükseltilmesi amaçlanmaktadır. Toplam 10 milyon dolar bütçeli ve çok bileşenli olan bu program yalnızca enerji altyapısının yenilenmesine odaklanmayıp kırsal kalkınmanın desteklenmesi, tarımsal verimliliğin artırılması ve sağlık hizmetlerinin iyileştirilmesi gibi hususları da kapsamaktadır.

Güney Kore Enerji Ekonomisi Enstitüsü (KEEI) tarafından 2018 yılında hazırlanan “Türkmenistan’ın Doğal Gaz İhracat Kapasitesini Artırma Stratejisi”⁶ başlıklı raporda ise Aşkabat’ın enerji ihracatında yaşadığı dönüşüm süreci kapsamlı bir şekilde ele alınmaktadır. Rapora göre, Rusya ve İran’a yapılan doğal gaz ihracatının durdurulması ve Çin’e olan bağımlılığın artması, Türkmenistan’ı yeni ihracat pazarları arayışına yöneltmiştir. Bu

² Dinç Dilay, Güney Kore’nin Orta Asya Politikası: Özbekistan ve Kazakistan Örnekleri, (ed.) Fahri Türk, Nobel Yayınları, Ankara, 2024.

³ Artar, Tuğçe, Serbest Yılmaz, Merve, Dinç, Dilay, Güney Kore’nin Orta Asya Politikaları, Dış Güçlerin Orta Asya Politikaları, Nobel Yayınları, Ankara, 2024.

⁴ Kırgızistan Nongcon Gebal Şibomsaob Bogoso, KOICA, 2016, s.1-43.

⁵ Tacikistan Sosuryogbalçonso Ciyog Gebal Pirogrem Bogoso, KOICA, 2018, s.1-78.

⁶ Yang, vd. Türkmenistan’ın Çonyongası Sugım Miç Suçulningryog Hagçung Congryang, Sege Enoci Şicang İnsaiti, sayı 18-22, 2018, s.3-21.

bağlamda söz konusu ülke, Trans-Hazar ve TAPI⁷ gibi boru hattı projeleri aracılığıyla Avrupa ve Güney Asya pazarlarına açılmayı hedeflemektedir. Raporda ayrıca, Güney Kore'nin LG ve Hyundai gibi büyük ölçekli firmaları aracılığıyla Türkmenistan'ın enerji sektörüne önemli yatırımlarda bulunduğu belirtilmektedir. Türkmenistan'ın enerji ihrac pazarlarını çeşitlendirme yönünde gösterdiği stratejik çabaların, Güney Kore gibi enerji ithal eden ülkeler ile uzun vadeli ve karşılıklı çıkarlara dayalı iş birliğine katkı sunacağı söylenebilir.

Kore Ticaret Yatırım ve Teşvik Ajansı (KOTRA)'nın 2011 yılında yayımladığı "Kırgızistan"⁸ başlıklı raporda ise Güney Kore ile Kırgızistan arasında kredi tahsis, yatırımları koruma ve vergi muafiyeti gibi konularda birtakım ekonomik anlaşmaların hayata geçirildiği vurgulanmaktadır. Raporda, Güney Kore'nin Kırgızistan'daki yatırımlarının özellikle madencilik, inşaat, gayrimenkul ve enerji gibi stratejik sektörlerde yoğunlaştığına dikkat çekilmektedir. Ayrıca 2012 yılında iki ülke arasında doğrudan uçuşların başlatılmasıyla birlikte, ticaret hacmi ve turizm hareketliliğinde kayda değer bir artış yaşandığı belirtilmektedir. Öte yandan raporda Güney Kore'nin Kırgızistan'a yönelik kalkınma yardımlarının, ekonomik ilişkilerin temellerini güçlendiren başlıca unsurlardan biri olduğu dile getirilmektedir. Bu bağlamda dikkat çeken önemli bir çalışma, Kim Young Jin tarafından kaleme alınan "Ekonomik Kalkınmanın Başarıları ve Sınırları: Türkmenistan'ın Enerji Politikaları Üzerine"⁹ başlıklı makaledir. Yazar, söz konusu çalışmada Türkmenistan'ın Güney Kore açısından stratejik öneme sahip bir enerji ortağı olduğunu vurgulamaktadır. Ayrıca, Hyundai ve LG gibi önde gelen Güney Koreli firmaların sahip oldukları teknik birikim ve deneyimler sayesinde Türkmenistan'ın enerji ihracatını çeşitlendirme yönündeki hedeflerine önemli katkılar sunabilecek bir potansiyele sahip olduğu belirtilmektedir.

Kuramsal Çerçeve

Bu çalışmanın kuramsal çerçevesi, yeni liberal kurumsalcılık yaklaşımına dayanmaktadır. Bu doğrultuda, öncelikle söz konusu kuram hakkında genel bir bilgi sunularak, ardından bu yaklaşımın Güney Kore'nin Orta Asya politikasını açıklamadaki gücü tartışılmaktadır. Uluslararası ilişkiler yazınında liberal kuramlar, devletlerin mutlak çıkarlarını yalnızca askerî güç ya da güvenlik politikalarıyla değil iş birliği, karşılıklı bağımlılık ve uluslararası kurumlar aracılığıyla da sürdürebileceklerini savunmaktadırlar. Bu bağlamda yeni liberal kurumsalcılık, özellikle 1970'li yıllardan itibaren küreselleşmenin hız kazanmasıyla birlikte ön plana çıkan yaklaşımlardan biri olmuştur. Robert Keohane ve Joseph Nye gibi bilim adamlarının öncülüğünü yaptığı bu yaklaşım, uluslararası sistemin anarşik doğasını kabul etmekle birlikte, bu yapının uluslararası kurumlar aracılığıyla yönetilebilir olduğunu öne sürmektedir. Yeni liberal kurumsalcılar, yalnızca devletleri değil çok uluslu şirketler, sivil toplum kuruluşları ve uluslararası örgütler gibi devlet dışı aktörleri de uluslararası ilişkilerin önemli özneleri olarak değerlendirmektedirler. Yeni liberal kurumsalcılık yaklaşımının ayırt edici yönü, devletlerin mutlak çıkarlarını uzun vadeli hedefler doğrultusunda şekillendirdikleri doğrultusundadır. Bu çerçevede uluslararası kurumlar, devletlerarası iş birliğini kolaylaştıran temel rejimlerdir. Söz konusu kurumlar; bilgi paylaşımı, şeffaflık ve uyuşmazlıkların barışçıl yollardan çözümünü mümkün kılma

⁷ Ersin ve Tanpınar, Hindistan ve Pakistan'ın Orta Asya Ülkeleriyle İktisadi İlişkileri Bağlamında Enerji Politikaları, Elektronik Siyaset Bilimi Araştırmaları Dergisi, cilt 12, sayı 2, Haziran 2021, s.72.

⁸ Kırgızistan Gugga Bogoso, KOTRA, 2011, s.1-39.

⁹ Kim Young Jin, Caven Giban Gyongceesoy Songgwava Hange: Turkmenistany Enoci Congcegöl Cungsimiro, China Studies, sayı 3, 2018, s.319-353.

gibi ilkeler yardımıyla devletlerin birbirlerinin davranışlarını daha öngörülebilir, hesap verilebilir ve güvenilir biçimde değerlendirmelerine katkı sunmaktadır. Ayrıca, kurumların taahhütlerin ihlali durumunda maliyet doğuracak yaptırımlar uygulama kapasitesi, taraflar arasındaki güven bunalımının aşılmasında kritik bir rol üstlenmektedir.¹⁰

Yeni liberal kurumsalcılığın temel önermelerinden bir diğeri ise devletlerin yalnızca kısa vadeli çıkarlarla değil, uzun vadeli stratejik kazanç beklentileriyle hareket ettikleri yönündedir. Bu yaklaşım, devletlerin davranışlarının anlık maliyet-fayda analizlerinden ziyade gelecekte elde edilmesi muhtemel fırsatlara, uluslararası itibarın güçlendirilmesine ve jeopolitik avantajların artırılmasına dayandığını vurgulamaktadır. Bu çerçevede kalkınma yardımları, eğitim ve değişim programları ile teknik destek projeleri gibi ilk bakışta sembolik görülebilecek iş birlikleri orta ve uzun vadede ciddi stratejik yakınlaşma zeminleri meydana getirebilirler. Nitekim bu sayede devletlerarasında karşılıklı güven pekişmekte iletişim kanalları kalıcı hâle gelmekte ve olası krizlerde bile diplomatik temasın sürmesi güvence altına alınmaktadır. Dolayısıyla yeni liberal kurumsalcılık uluslararası sistemi güç dengeleri üzerinden değil artan karşılıklı bağımlılık, iş birliği ve stratejik öngörü temelinde inşa edilen bir yapı olarak anlamaktadır.

Yeni liberal kurumsalcılığın diğer bir temel yapıtaşı ise, karşılıklı bağımlılığın devletler arasında barış ve istikrarı teşvik ettiğidir. Bu yaklaşıma göre, ekonomi alanında artan karşılıklı bağımlılık, taraflar arasındaki çatışma riskini azaltmakta ve iş birliğini teşvik etmektedir. Ekonomik ilişkilerin derinleşmesi, devletlerin birbirlerine zarar vermekten kaçınmalarını sağlayarak ortak çıkarların korunmasına katkıda bulunmaktadır. Özellikle ticaret, yatırım ve enerji gibi stratejik sektörlerde kurulan iş birlikleri, tarafların uzun vadeli hedefler etrafında bir araya gelmelerini kolaylaştırmaktadır. Dolayısıyla güvenlik eksenli tehdit algıları arka plana itilerek ekonomik kazanımlar öncelik kazanmaktadır. Yeni liberal kurumsalcı bakış açısına göre, güven kısa vadede değil zaman içerisinde gelişen bir unsurdur. Bu çerçevede serbest ticaret anlaşmaları, yatırım düzenlemeleri, kalkınma yardımları ve teknik iş birliği projeleri, devletler arasındaki ilişkileri daha kalıcı hâle getiren kurumsal araçlar olarak görülmektedir.¹¹

Kuramın Güney Kore'nin Orta Asya Politikalarına Uyarlanması

Yukarıda vurgulandığı üzere bu makale, Güney Kore'nin Orta Asya ülkeleriyle geliştirdiği iktisadi ilişkileri, yeni liberal kurumsalcılık çerçevesinde çözümlenmektedir. Bu bağlamda, Güney Kore; KOICA, KOTRA ve Kore-Orta Asya İş Birliği Forumu gibi kurumlar üzerinden Tacikistan, Kırgızistan ve Türkmenistan ile ikili ekonomik ilişkileri pekiştirmektedir. Seul yönetiminin bu ülkelere yaptığı kalkınma yardımları ve yatırımlar çok boyutlu bir stratejinin parçaları olarak nitelenebilir. Bu yönüyle Güney Kore'nin Orta Asya politikasında yeni liberal kurumsalcı yaklaşımın temel önermeleri açıklayıcı bir güce sahiptir. Zira iktisadi ilişkiler, kurumsal iş birliği mekanizmaları temelinde sürdürülebilirlik, öngörülebilirlik ve karşılıklı güven ilkeleri üzerine inşa edilmektedir.

Diğer bir ifadeyle Güney Kore'nin Orta Asya politikasında kalkınma yardımları, çok taraflı iş birlikleri ve özel sektör yatırımları önemli bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda KOICA, başlıca aktörlerden biri olarak ön plana çıkmaktadır. Bu ajans aracılığıyla üç ülkede hayata geçirilen projeler, yalnızca insani yardım odaklı girişimler değil, aynı zamanda Seul hükûmetinin uzun vadeli ekonomi stratejilerinin bir parçası olarak hizmet görmektedir. Bu

¹⁰ Su, Hengrui, A Systematic Review: Revisiting Neoliberal Institutionalism in the Modern Context with Political Philosophy Considerations, *Advances in Economics, Management and Political Sciences*,7, s.95-98.

¹¹ Alexander Whyte, Neorealism and Neoliberal Institutionalism: Born of the Same Approach?, *E-International Relations*, 11 June 2012, s.3-5.

yaklaşım, karşılıklı bağımlılık, kurumsallaşma ve çok taraflı iş birliği gibi yeni liberal kurumsalcılığın temel ilkeleriyle örtüşmektedir.

Güney Kore'nin bu makalede ele alınan Orta Asya Cumhuriyetleri ile geliştirdiği ekonomik ilişkiler, kurulan ikili ortak komiteler aracılığıyla kurumsal bir zemine kavuşturulmaya gayret edilmektedir. Örneğin Duşanbe ile Ekonomik, Teknik ve Bilimsel İş Birliği Ortak Komitesi, Bişkek ile Ortak Ekonomi Komitesi ve Aşkabat ile yürütülen Türkmen-Kore Hükümetler Arası Komisyonu bu kurumsal yapılardan bazılarını oluşturmaktadır. Bu komiteler, yalnızca yardım ve yatırım süreçlerinin takibiyle sınırlı kalmayıp, aynı zamanda karşılıklı güvenin tesisi, uzun vadeli stratejik hedeflerin belirlenmesi ve ekonomik iş birliğinin derinleştirilmesi gibi çok yönlü işlevler üstlenmektedirler. Neo liberal kurumsalcı bakış açısından değerlendirildiğinde bu tür yapılar bilgi paylaşımını kolaylaştıran, taahhütlerin izlenebilirliğini güçlendiren ve aktörlerin davranışlarını daha öngörülebilir hâle getiren mekanizmalar olarak devletlerarası iş birliğinin kurumsallaşmasına önemli katkılar sunmaktadır.

Güney Kore ve Orta Asya ülkeleri arasındaki karşılıklı ekonomik bağımlılığın güçlenmesinde dış ticaret de önemli bir rol oynamaktadır. Örneğin, Güney Kore ile Kırgızistan arasındaki dış ticaret hacmi 2020-2024 döneminde 2 milyar doları aşmış ve bu durum yatırım teşvikleri, vergi düzenlemeleri, ikili komiteler ve serbest ticaret anlaşmaları gibi kurumsal vasıtalarla desteklenmiştir. Özellikle Kırgızistan'ın liberal ekonomi politikası ve yatırım dostu yasal altyapısı, Güney Kore'nin özel sektör firmaları için istikrarlı bir yatırım ortamı yaratmıştır. Yeni liberal kurumsalcılara göre bu tür düzenlemeler yalnızca ekonomik ilişkileri kolaylaştırmakla kalmayıp karşılıklı güvenin inşasına ve uzun vadeli stratejik iş birliklerinin kurulmasına hizmet etmektedirler. Benzer biçimde Tacikistan ve Türkmenistan ile geliştirilen ticari ilişkilerde kalkınma yardımlarının tamamlayıcı bir rol üstlendiği görülmektedir. Özellikle KOICA aracılığıyla Tacikistan'da yürütülen teknik yardım ve altyapı projeleri, bölgesel ticaret hacminin artmasına doğrudan katkı sağlamaktadırlar.

Yeni liberal kurumsalcılıkta yukarıda vurgulandığı üzere çok uluslu şirketler gibi devlet dışı aktörler önemli bir paya sahiptirler. Bu bağlamda, Güney Kore ile Orta Asya ülkeleri arasındaki ekonomik ilişkilerde özel sektör yatırımlarının önemli bir yeri vardır. Samsung, LG ve Hyundai gibi önde gelen Güney Koreli şirketlerin Tacikistan, Kırgızistan ve Türkmenistan'da enerji, altyapı, sağlık ve ulaşım gibi stratejik sektörlerde yaptıkları yatırımlar, taraflar arasında derin bir ekonomik iş birliğinin somut yansımalarıdır. Bu yatırımlar, yalnızca ekonomik çıkar sağlamayı hedeflemeyip uzun vadeli stratejik iş birliğinin kurumsallaşmasına katkı sunmaktadırlar. Bu durum, devlet dışı aktörlerin uluslararası ilişkilerde tamamlayıcı bir işlev üstlendiğini gösteren önemli bir örnek olarak öne çıkmaktadır.

Sonuç olarak, Güney Kore'nin Orta Asya ülkeleri ile geliştirdiği ekonomik ilişkilerin, yalnızca ticari bir kazanç ya da enerji güvenliği arayışıyla sınırlı olmayan çok yönlü ve uzun vadeli bir stratejinin parçası olduğu söylenebilir. Seul yönetimi, bölgeye yaptığı kalkınma yardımlarını, yatırım projelerini ve teknik iş birliklerini eşgüdüm içerisinde yürüterek Orta Asya'daki ekonomik varlığını istikrarlı biçimde pekiştirmektedir. KOICA'nın kalkınma yardımları, KOTRA'nın ticaret ve yatırım ağları kurma çalışmaları, Güney Kore-Orta Asya İş Birliği Forumu'nun sunduğu çok taraflı ekonomik diyalog ortamı bu stratejinin uygulamadaki sacayaklarını oluşturmaktadır. Bu kurumlar aracılığıyla Güney Kore bölge ülkeleri ile sadece mal ve hizmet alışverişi yapmakla kalmayıp bu aktörlerle derin ekonomik bağlar kurmaktadır. Ekonomik ilişkilerin sürdürülebilirliği ise kurumsal

yapılar yoluyla güvence altına alınırken ekonomik çıkarlar ise karşılıklı güvene ve uzun vadeli iş birliğine dayandırılmaktadır.

İktisadi İlişkiler

Soğuk Savaş sonrası dönemde küresel güçlerin Orta Asya'ya artan ilgisi, bölgenin jeopolitik ve ekonomik açılardan taşıdığı önemi gözler önüne sermektedir. Zira zengin doğal kaynakları, stratejik coğrafi konumu ve genç nüfus yapısıyla Orta Asya, özellikle enerji ithalatçısı ülkeler açısından cazip fırsatlar sunmaktadır. Bu bağlamda, Güney Kore'nin bu bölgeye yöneliminin tesadüfî bir tercihten ziyade uzun vadeli bir stratejinin ürünü olduğu söylenebilir. Seul yönetimi yeni pazarlara açılma, enerji arz güvenliğini çeşitlendirme ve küresel kalkınma politikalarında daha etkin bir aktör konumuna ulaşma hedefleri doğrultusunda Orta Asya ülkeleriyle ekonomik iş birliğini pekiştirmeye yönelik adımlar atmaktadır. Bu minvalde Tacikistan'dan başlamak kaydıyla şu değerlendirme yapılabilir: Güney Kore ve Tacikistan arasındaki ekonomik ilişkiler, 2010'lu yılların ortalarından itibaren kurumsallaşmaya başlamıştır. Bu çerçevede, Tacikistan-Güney Kore Ekonomik, Teknik ve Bilimsel İş Birliği Ortak Komitesi önemli bir rol üstlenmektedir. Söz konusu komite ilk kez 18 Nisan 2017 tarihinde Güney Kore'nin başkenti Seul'da toplanmıştır. Komitenin temel amacı, iki ülke arasında altyapı, enerji, su kaynakları yönetimi, tekstil, dijitalleşme ve eğitim gibi alanlardaki projelerin ve yatırımların eşgüdümünü sağlamaktır. Ayrıca bu kurum, KOICA tarafından yürütülen kalkınma yardımlarının daha etkin ve ihtiyaca uygun bir şekilde planlanmasını sağlamaktadır.¹² Ayrıca Tacikistan ile Güney Kore arasında her yıl veya iki yılda bir düzenlenen Tacikistan-Güney Kore İş Forumu, bu ekonomik kurumsal yapıda önemli bir rol oynamaktadır. Güney Kore ile Tacikistan arasındaki ekonomik iş birliğini güçlendirmek amacıyla kurulan Tacikistan-Güney Kore İş Forumu, 16 Temmuz 2019 tarihinde Duşanbe'de hayata geçirilmiştir. Bu forum, Güney Kore Başbakanı'nın Tacikistan'a yaptığı resmi ziyaret kapsamında düzenlenmiş olup, iki ülke arasındaki ticari ve ekonomik ilişkilerin derinleştirilmesini amaçlamaktadır. Anılan forum son olarak Haziran 2023'te Duşanbe'de düzenlenmiştir. Burada tekstil, tarım, hidroelektrik enerji ve genç girişimcilik konuları ele alınmıştır.¹³

Ekonomik iş birliklerinin geliştirilmesi bağlamında devlet başkanlarının karşılıklı ziyaretleri de önemlidir. Söz gelimi Güney Kore Meclis Başkanı Chung Ui Hwa, 3 Nisan 2015 tarihinde Tacikistan Cumhurbaşkanı İmamali Rahman ile bir araya gelerek ekonomik iş birliğini pekiştirmenin yollarını tartışmıştır. Başkan Chung, Güney Kore'nin yaklaşık 50 yıl öncesine kadar dünyanın en yoksul ülkelerinden biri olduğunu ancak doğru kalkınma programları, halkın özverili çabaları ve eğitime verilen önem sayesinde günümüzde parmakla gösterilen ekonomik bir güç merkezi hâline geldiğini vurgulamıştır. Chung, ülkesinin bilgi ve birikimlerini Tacikistan ile paylaşmaya hazır olduğunu dile getirmiştir. Cumhurbaşkanı Rahman ise, Güney Kore'nin kalkınma politikalarını örnek aldıklarını belirtmiştir. Ayrıca, Güney Kore'nin teknoloji ve yatırım kapasitesi ile ülkesinin doğal kaynaklarının ve iş gücünün birleşmesi hâlinde önemli faydalar elde edilebileceğini sözlerine eklemiştir.¹⁴

¹²ROK-Tajikistan Joint Committee on Economic, Technical and Scientific Cooperation Holds 1st Meeting, 18.04.2017, <https://www.mofa.go.kr/eng/>, (09.04.2025).

¹³Tajik-Korean Business Forum to Take Place in Dushanbe This Summer, 31.05.2023, <https://www.azernews.az/region/210545.html>, (09.04.2025).

¹⁴Yoon Chae Young, Tacikistan Gyotongınpira Gebale Hanguggiobçamyogide, 14.04.2015, <https://www.globalnewsagency.kr/news/articleView.html?idxno=344516>, (09.04.2025).

Başbakan Lee Nak Yeon'un 17-19 Temmuz 2019 tarihleri arasında Kırgızistan'a gerçekleştirdiği ilk resmi ziyaret ekonomik ilişkilerin gelişip serpilmesinde kritik bir rol oynamıştır. Bu ziyaret kapsamında Başbakan'a, 50 Koreli şirket ve 200 iş insanı eşlik etmiştir. Söz konusu ziyarette ticaret, ulaşım, turizm, tarım, sanayi, bilişim teknolojileri ve eğitim alanlarını kapsayan çok sayıda iş birliği anlaşması imzalanmıştır. Diğer yandan Güney Koreliler ve Kırgızlar, 11 Aralık 2012 tarihinde Güney Kore-Kırgızistan Ortak Ekonomi Komitesi'ne hayatiyet kazandırmışlardır. Seul ve Bişkek, bu kurum vesilesiyle Gelir Üzerinden Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi ve Vergi Kaçakçılığının Önlenmesine dair anlaşmalara imza atarak ekonomik iş birliğinin hukuki temelini güçlendirmişlerdir.¹⁵ 2024 yılında ise Kırgızistan Devlet Başkanı Sadır Japarov Güney Kore'ye 3 günlük resmi bir ziyaret gerçekleştirmiştir. Başkan Yoon ile kapsamlı bir stratejik ortaklık kurma konusunda mutabakata varmışlardır. İki lider, yatırım ortamının iyileştirilmesi, iş birliği alanlarının çeşitlendirilmesi ve ortaklığın güçlendirilmesi hususlarına vurgu yapmışlardır. Bu bağlamda Seul ve Bişkek yönetimleri enerji verimliliği, yenilenebilir enerji ve madenler gibi stratejik alanlarda iş birliğini öngören “Enerji Sektörü ve Temel Minerallerde İş Birliği” başlıklı mutabakat zaptını parafe etmişlerdir. Ayrıca iki ülke dışişleri bakanlıkları arasında 2025 ve 2026 yıllarını kapsayan bir iş birliği programı kabul edilmiştir.¹⁶

Güney Kore Başkanı Yoon Seok Yeol, Türkmenistan Devlet Başkanı Serdar Berdimuhamedov'un daveti üzerine 10-11 Haziran 2024 tarihlerinde Aşkabat'a resmi bir ziyarette bulunmuştur. Bu görüşmelerde iki ülke arasındaki ekonomik, sosyal ve kültürel alanlardaki projelerin yanı sıra ortak ilgi alanına giren bölgesel ve uluslararası konularda ittifakın derinleştirilmesi hususları ele alınmıştır. İki lider, karşılıklı çıkarları gözeterek ortaklığın güçlendirilmesi ve ekonomik refahın artırılması konularında uzlaşmaya varmışlardır. Berdimuhamedov, Güney Kore hükûmetinin Haziran 2024'te açıkladığı Orta Asya stratejisi olan “Güney Kore-Orta Asya K-İpek Yolu”¹⁷ adlı girişimi destekleyerek misafirini bu projenin hayata geçirilmesi konusunda yakın iş birliği kurmaya davet etmiştir. Taraflar, ekonomik iş birliğinin her iki ülkeye de fayda sağladığını vurgulayarak ilişkilerin pekiştirilmesi konusunda mutabık kalmışlardır. Özellikle doğal gaz, kimyasallar, gemi inşaatı, tekstil, ulaştırma, bilgi ve iletişim teknolojileri ile çevre sektörlerinde iş birliğinin güçlendirilmesi amacıyla ortak projelerin yapılması kararlaştırılmıştır. Liderler, inşaat ve altyapı sektörlerindeki iş birliğinin her iki ülkenin ekonomik kalkınmasında önemli bir rol oynadığı görüşünü paylaşarak “Altyapı ve Yeni Kent İş Birliği” mutabakat muhtırası temelinde söz konusu alanlarda iş birliğinin güçlendirilmesi konusunda fikir birliğine varmışlardır.¹⁸

¹⁵ KOTRA Kırgızistan Raporu, <https://dl.kotra.or.kr/pyxis-api/2/digital-files/c16960f0-090c-018a-e053-b46464899664,s.3>.

¹⁶ Kim Seung Wook, Han Kırgızistan Pogvalcog Dongbanca Gvange Gongdong Songmyong, 03.12.2024, <https://www.yna.co.kr/view/AKR20241203068500001>, (10.04.2025).

¹⁷ Güney Kore, Haziran 2024'te duyurduğu “K-İpek Yolu Girişimi” ile Orta Asya ülkeleriyle ekonomik ve diplomatik ilişkilerini güçlendirmeyi hedeflemektedir. Devlet Başkanı Yoon Suk Yeol'un Türkmenistan, Kazakistan ve Özbekistan'a yaptığı resmi ziyaretler sırasında açıklanan bu strateji, bölgenin doğal kaynakları ve kalkınma potansiyeli ile Güney Kore'nin yenilikçi kabiliyetlerini bir araya getirerek karşılıklı yarar sağlayan ortaklıkların derinleştirilmesini amaçlamaktadır. Enerji, altyapı, kamu sağlığı ve iklim değişikliği gibi öncelikli alanlarda iş birliği fırsatlarını içeren girişim kapsamında, bölgesel iş birliğini pekiştirme hedeflenmektedir. Bu strateji, Güney Kore'nin Orta Asya ile uzun vadeli ekonomik ilişkiler kurma ve bölgesel kalkınmayı destekleme yaklaşımının somut bir yansımasıdır, (Kinyalocets Maia, Implementing the K-Silk Road: South Korea's Growing Commitment to Central Asia, Casipan Policy Center, 01.31.2025, <https://caspanpolicy.com/research/energy/implementing-the-k-silk-road-south-koreas-growing-commitment-to-central-asia?utm>, (07.05.2025).

¹⁸ Han Türkmenistan Congsang Hedam,10.06.2024, <https://president.globalwindow.org/kz.info>, (07.05.2025).

Türkmenistan ve Güney Kore arasında Türkmen-Kore Hükümetler Arası Ticaret, Ekonomi, Bilim ve Teknoloji Komisyonu'na 2014 yılında hayatıyet kazandırılmıştır. Komisyon, iki ülke arasındaki ekonomik ve bilimsel iş birliğini derinleştirmek amacıyla oluşturulmuş ve ilk toplantısını 2015 yılında gerçekleştirmiştir. Bu toplantıda, enerji, altyapı, sağlık, eğitim, teknoloji gibi çeşitli alanlarda iş birliğini geliştirmeyi hedefleyen somut adımlar atılmıştır. 22 Şubat 2019 tarihinde düzenlenen toplantıda ise iki ülke arasındaki ekonomik ilişkileri derinleştirme ve iş birliğini pekiştirme amaçlanmıştır. Toplantıya, Türkmenistan Bakanlar Kurulu Başkan Yardımcısı Myratgeldi Meredov ve Güney Kore Başbakanı Lee Nak Yon'un yanı sıra ilgili bakanlıkların temsilcileri katılmışlardır. Bu komisyonun son toplantısı ise 3 Haziran 2024'te Aşkabat'ta gerçekleştirilmiştir. Toplantının ana gündem maddeleri arasında petrokimya tesisi yatırımları, demiryolu projeleri, dijital altyapı iş birlikleri ve tıbbi teknolojiler yer almıştır.¹⁹

İki ülke, gene 2019 yılında Türkmen-Kore İş Konseyi'ni hayata geçirmiştir. Söz konusu konsey, Koreli mühendislik firmalarının Türkmen pazarına girişlerini kolaylaştırmakta ve iş birliği projelerine hukuki çerçeve hazırlamaktadır.²⁰ Öte yandan, 2023 yılında Aşkabat'ta düzenlenen 16'ncı Kore-Orta Asya İşbirliği Forumu'nda ilk kez Türkmenistan- Güney Kore İş Konseyi ve Güney Kore-Orta Asya İş Konseyi ortak bir toplantı düzenlemiştir. Bu oturumda dijital dönüşüm, akıllı şehirler ve sağlık altyapısı gibi konular ele alınmış bölgesel çözüm önerileri üzerinde durulmuştur.²¹ Kore Uluslararası Ticaret Birliği (KITA) ise Aşkabat'ta düzenlenen 5'inci Güney Kore-Türkmenistan İş Konferansı'nda lojistik, ulaştırma ve altyapı alanlarındaki ortak yatırım fırsatlarını değerlendirmiştir. Bu konferansa, Güney Koreli 14 şirketin temsilcileri ile Türkmenistanlı hükümet yetkilileri katılmıştır. Görüşmeler neticesinde çeşitli sektörlerde ortak girişimlerin hayata geçirilmesi yönünde önemli kararlar alınmıştır.²² Ayrıca Güney Kore ve Türkmenistan arasında 2 Kasım 2023 tarihinde imzalanan Ticaret ve Ekonomik İş Birliği Anlaşması, ekonomik ilişkilerin hukuki temelini oluşturmaktadır. Bu anlaşma, ticaretin kolaylaştırılması, gümrük işlemlerinin düzenlenmesi ve yatırımcı haklarının korunması gibi önemli hususları kapsamaktadır. 2024 yılında gerçekleştirilen resmi ziyaretler çerçevesinde ise yatırımların karşılıklı teşviki ve korunmasına ilişkin yeni bir anlaşmanın imzalanması yönünde mutabakat sağlanmıştır.²³

Yukarıda sayılan ikili iş birliği konseylerinin haricinde 2020 yılında KITA ve bütün Orta Asya ülkelerinin Ticaret ve Sanayi Odaları (CCI) tarafından kurulan Güney Kore-Orta Asya İş Konseyi gibi tüm bölge ülkeleri ile Güney Kore arasındaki iktisadi iş birliği imkânlarını torpilleyen mecralar da bulunmaktadır. Temel amacı, şirketler arası iş birliklerini koordine etmek, ortak girişimlerin önünü açmak ve yatırım olanaklarını tanıtmak olan konsey söz konusu hedefler doğrultusunda her yıl düzenli toplantılar yapmaktadır.²⁴

¹⁹ A meeting Of The Intergovernmental Turkmen-Korean Commission For Trade, Economic, Scientific and Technological Cooperation Was Held,04.06.2024, <https://www.mfa.gov.tm/en>, (05.05.2025).

²⁰Meeting Of The Turkmen-Korean Business Council, https://korea.tmembassy.gov.tm/index.php/en/news/63911?utm_source, 05.05.2025.

²¹ An Exchange Of Views Took Place On The Agenda Of The 16th Cooperation Forum "Central Asia - Republic of Korea", 20.10.2023, https://mfa.gov.tm/en/news/4130?utm_source, (05.05.2025).

²² Ryu Eun Joo, Devlet Başkanı Koo Ja-yeol Türkmenistan'ı ziyaret etti... Fuarın sonunda topyekün savaşa katılın, 05.11.2023, <https://zdnet.co.kr/view/?no=20231105095231>, (07.05.2025).

²³ Park Cha Young, Kore-Türkmenistan liderleri K-İpek Yolu'nu destekliyor, 10.06.2024, <http://www.atlasnews.co.kr/news/articleView.html?idxno=8266>, (05.05.2025).

²⁴Korea-Central Asia Business Council Launched, 30.06.2020, https://www.mofa.go.kr/eng/brd/m_5676/view.do?seq=321147, (07.05.2025).

Dış Ticaret

Güney Kore ve Orta Asya ülkeleri arasındaki dış ticaret hacmi henüz yeterince gelişmemiş olsa da Seul'un bölge başkentleri ile dış ticari ilişkileri konusunda Tacikistan'dan başlamak kaydıyla şu değerlendirme yapılabilir: Güney Kore Tacikistan'a başta inşaat makineleri, otomobiller ve yedek parçalar olmak üzere sanayi ürünleri ihraç ederken bu ülkeden pamuk ve alüminyum gibi çeşitli hammaddeler ithal etmektedir.²⁵ Güney Kore ve Kırgızistan arasındaki dış ticaret hacmi ise 1992-2007 döneminde hızlı bir artış göstermiştir. İki ülke arasındaki dış ticaret hacmi 2018 yılında 79 milyon dolara ulaşmıştır.²⁶ Kırgızistan, Güney Kore'ye kozmetik sanayinde kullanılan bitkisel hammaddeler, organik tarım ürünleri ve doğal gıdalar ihraç ederken bu ülkeden örme kumaşlar, sentetik reçineler, inşaat malzemeleri ve otomobiller gibi çeşitli sanayi ürünleri ithal etmektedir.²⁷

Güney Kore'nin Türkmenistan'a yaptığı ihracat yıllar içerisinde dalgalı bir seyir izlemiş olsa da son dönemlerde yükselişe geçmiştir. Güney Kore'nin son yıllarda Türkmenistan'a yaptığı ihracat yükselmiştir. Bu artışta başta ulaşım araçları, elektronik cihazlar ve makineler olmak üzere sanayi ürünlerinin etkisi büyük olmuştur. Buna karşılık, Türkmenistan'dan Güney Kore'ye ithalat oldukça sınırlı düzeyde seyretmektedir.²⁸ Güney Kore Türkmenistan'a taşıt parçaları, sanayi makineleri, teknik/elektronik cihazlar, kimyasal ürünler ve plastikler ihraç ederken; bu ülkeden ham pamuk, tarımsal hammaddeler ve sınırlı miktarda kimyasallar ithal etmektedir.²⁹

Tablo 1: Güney Kore'nin Orta Asya Ülkeleri ile Dış Ticaret Hacmi 2005-2024 (Bin Dolar)*

	Dönem	İhracat	İthalat	Dış Ticaret Hacmi
Tacikistan	2005-2009	115.341	84.999	200.34
	2010-2014	200.307	368.344	568.651
	2015-2019	106.883	21.581	128.464
	2020-2024	494.175	934.012	1.428.187
	Toplam	916.706	1.408.936	918.114.936
Kırgızistan	2005-2009	540.439	8.117	548.556
	2010-2014	728.403	773.283	1.501.686
	2015-2019	414.409	2.031.154	416.440.154
	2020-2024	562.463.833	1.486.645	563.950.478
	Toplam	224.571.483	784.917.799	100.948.928
Türkmenistan	2005-2009	107.928	1.625.12	10.955.312
	2010-2014	880.048	2.047	882.095
	2015-2019	707.778	300	1.007.778
	2020-2024	159.591	112	271.591
	Toplam	1.855.345	41.567.212	43.422.557
Toplam	2005-2024	114.313.283	827.893.947	942.207.230

Kaynak: Bu satırların yazarı tarafından [<https://www.trademapp.org/Index.aspx>, (07.06.2025)] adresindeki verilere istinaden oluşturulmuştur.

*Bu tabloda Güney Kore'nin sadece üç Orta Asya ülkesi ile gerçekleştirdiği dış ticaret rakamları ele alınmıştır. Güney Kore'nin Orta Asya Cumhuriyetlerinin tamamı ile yaptığı dış ticaret hacimleri

²⁵Tacikistanıro Cinçulhamnida, http://kota-association.org/bbs/board.php?bo_table=w4_c&wr_id=2, (03.03.2025).

²⁶Kırgızistan Çulcangcaryo, <https://president.globalwindow.org/pb.bizTrip.BizTripBookDetail.do?seq=22>, (09.04.2025).

²⁷Hanguggvaıy Gyoyog Donghyang Miç Tıgcing, 24.11.2016, <https://www.khidi.or.kr/board/>, (09.04.2025).

²⁸<https://oec.world/en/profile/bilateral-country/kor/partner/tkm>, (03.05.2025).

²⁹South Korea Imports from Turkmenistan,<https://tradingeconomics.com/south-korea/imports/turkmenistan>, (05.05.2025).

hakkında karşılaştırmalı olarak bk. (Dinç Dilay, Güney Kore'nin Orta Asya Politikası: Özbekistan ve Kazakistan Örnekleri, (ed.) Fahri Türk, Nobel Yayınları, Ankara, 2024, s.64).

Güney Kore'nin Orta Asya ülkeleriyle kurduğu ekonomik ilişkiler bağlamında Tacikistan, Kırgızistan ve Türkmenistan ile mevcut dış ticaret hacminin, bu ülkenin bölgeye yönelik ekonomi stratejilerini anlamak bakımından önemli bir gösterge olduğu söylenebilir. 2005-2024 dönemine ait veriler, Güney Kore'nin Orta Asya'daki üç ülke ile yürüttüğü dış ticaret ilişkilerinde belirgin bir dengesizliğe işaret etmektedir. Toplam dış ticaret hacmi 942,2 milyon dolar düzeyinde gerçekleşmiş olup, bunun büyük bölümü Güney Korelilerin Orta Asya ülkelerinden yaptıkları ithalatın payına düşmektedir. Bu durum, Güney Kore'nin söz konusu ülkelerle dış ticarete ağırlıklı olarak ithalatçı konumda bulunduğunu, bölgeden özellikle hammadde ve enerji kaynakları ithal ettiğini ortaya koymaktadır. Bu genel girişten sonra ise ülkeler özelinde aşağıdaki değerlendirme yapılabilir:

Tacikistan ile yürütülen dış ticaret dalgalı bir seyir izlemiştir. 2010-2014 döneminde dış ticaret hacminin 568 milyon dolar seviyesine ulaşmış olması dikkat çekmektedir. Ancak 2015-2019 yılları arasında bu rakam keskin bir düşüşle 128 milyon dolara gerilemiştir. Bu gerileme, Tacikistan'ın yaşadığı ekonomik sorunlar ve uyguladığı ithalat kısıtlamalarıyla alakalıdır. Tacikistan, Güney Kore'nin mevzu bahis Orta Asya ülkeleri ile dış ticaretinde en yüksek dış ticaret hacmine sahip olan ülkedir. Dış ticaret hacmi özellikle 2020-2024 döneminde 1,42 milyar dolar ile zirveye çıkmıştır.

Kırgızistan ile Güney Kore arasındaki dış ticaret hacminde de dalgalanmalar meydana gelmiştir. 2005-2009 döneminde 548,5 milyon dolar olarak kaydedilen dış ticaret hacmi, 2010-2014 yıllarında 1,5 milyar dolara yükselmiştir. En dikkat çekici artış ise 2015-2019 döneminde ithalatın 2 milyar doları aşmasıyla gerçekleşmiştir. Bu durumun ortaya çıkmasında altyapı yatırımları ve büyük ölçekli projeler etkili olmuştur. Ancak 2020-2024 döneminde dış ticaret hacmi 563,9 milyon dolara gerilemiştir. Güney Kore'nin Kırgızistan'dan gerçekleştirdiği ithalat, ağırlıklı olarak hammaddeler ve tarım ürünlerinden oluşurken, bu ülkeye ihracatı ise teknoloji ve sanayi mallarına dayanmaktadır. Ancak Kırgızistan'ın sınırlı alım gücü, üretim kapasitesinin düşüklüğü ve dönemsel ekonomik sorunlar, dış ticaret hacminin istikrarlı bir şekilde yükselmesine engel olmuş ve olmaktadır.

Türkmenistan ve Güney Kore arasındaki dış ticaret hacmi, 2005-2009 yılları arasında yaklaşık 10 milyon dolar seviyesine çıkararak kayda değer bir artış göstermiştir. Ancak sonraki yıllarda düzenli bir düşüş sergileyerek 2020-2024 döneminde 271 bin dolar düzeyine gerilemiştir. Bu düşüş, Türkmenistan'ın dışa kapalı ekonomik yapısı, sıkı döviz kontrolleri ve yabancı şirketlere yönelik muğlak düzenlemeleri gibi hususlardan kaynaklanmıştır.

Yukarıda yapılan çözümlenme, Güney Kore'nin incelenen Orta Asya ülkeleri içerisinde en güçlü ticari ilişkileri Tacikistan ile tesis ettiğini ortaya koymaktadır. Tacikistan'ın yabancı yatırımları teşvik eden ve serbest piyasa ekonomisini önceleyen politikaları bu durumu torpillemiştir. Kırgızistan ile dış ticaret dalgalı bir seyir izlese de Türkmenistan ile yürütülen ticari ilişkiler görece sınırlı düzeyde kalmıştır. Esasında Güney Kore bu ülkelerle dış ticaretinde ithalata daha fazla önem vermektedir. Bu durum Seul'un Orta Asya ile dış ticaretinde büyük ölçüde enerji ve hammadde teminine odaklanan bir politika izlediğini ortaya koymaktadır.

Kalkınma Yardımları

Güney Kore'nin Orta Asya ülkeleri ile kurmuş olduğu iktisadi ilişkiler bağlamında bu ülkelere yapılan kalkınma yardımlarının önemli bir yeri bulunmaktadır. Bu bölümde ilkin ülkeler temelinde genel bir değerlendirme yapılmakta ardından ise bu makalede çözümlenmeye tabi tutulan ülkelere yönelik Güney Kore yardımları mercek altına alınmaktadır.

Tablo 2: Güney Kore'nin Orta Asya Ülkelerine Yapmış Olduğu Kalkınma Yardımları 2000-2022

Ülkeler	Dönem	Yardım Miktarı (milyon dolar)
Özbekistan	2000-2005	44,31
	2006-2011	71,59
	2012-2017	140,06
	2018-2022	205,85
	Toplam	461,81
Kazakistan	2000-2005	22,4
	2006-2011	19,6
	2012-2017	-1,87
	2018-2022	10,90
	Toplam	51,02
Tacikistan	2000-2005	1,45
	2006-2011	3,76
	2012-2017	3,40
	2018-2022	17,62
	Toplam	26,23
Türkmenistan	2000-2005	0,31
	2006-2011	2,18
	2012-2017	1,13
	2018-2022	8,65
	Toplam	12,45
Kırgızistan	2000-2005	2,47
	2006-2011	5,23
	2012-2017	26,006
	2018-2022	51,05
	Toplam	84,75
Toplam	2000-2022	636,28

Kaynak: Bu satırların yazarı tarafından [<https://www.oecd.org/en/topics/oda-trends-and-statistics.html>, (07.09.2025)] adresindeki verilere istinaden oluşturulmuştur.

Tablo 2'ye bakıldığında Güney Kore'nin 2000-2022 döneminde Orta Asya ülkelerine toplamda 636,28 milyon dolarlık bir kalkınma yardımı yaptığı görülmektedir. Bu minvalde Özbekistan en fazla kalkınma yardımı alan ülke olarak öne çıkmaktadır. Bu durum, Güney Kore'nin Orta Asya'daki ekonomik önceliklerini açık bir biçimde yansıtmaktadır. Özbekistan'ın ardından Kırgızistan, ikinci sırada gelmektedir. Şöyle ki Seul'un Bişkek'e 2000-2005 döneminde yapmış olduğu 2,4 milyon dolarlık yardım miktarı 2018-2022 döneminde 51 milyon dolara ulaşmıştır. Tacikistan'a yapılan yardımlarda ise son dönemde belirgin bir artış dikkat çekmektedir. Güney Kore'nin Türkmenistan ve Kazakistan'a yaptığı yardımlar ise diğer ülkelere göre cılız kalmıştır. Türkmenistan'a verilen hibe miktarının 2018-2022 döneminde kayda değer bir artış kaydetmesi, Seul'un bu ülkeyle ekonomik

ilişkilerini geliştirmeye başladığının bir göstergesi olarak yorumlanabilir. Kazakistan'da 2012-2017 döneminde meydana gelen düşüş ise bazı projelerin iptali veya fon iadeleriyle açıklanabilir.

Kalkınma yardımları konusunda Tacikistan'dan başlamak kaydıyla şunlar söylenebilir: Güney Kore Tacikistan'a birçok alanda yaptığı kalkınma yardımlarını KOICA aracılığıyla gerçekleştirmektedir. 2016-2020 yılları arasında Duşanbe'ye gerçekleştirilen toplam yardım miktarı 9,2 milyon dolar seviyesine ulaşmıştır. İki ülke arasında 2019 yılında imzalanan "Geri Ödemesiz Yardım Anlaşması" aracılığıyla başlatılan iş birliği kurumsal bir zemine oturtulmuştur. 2021-2025 döneminde ise Tacikistan, Güney Kore'nin resmi kalkınma yardımları kapsamında "öncelikli ortak ülke" statüsü kazanmıştır.³⁰ Bu çerçevede, yalnızca 2021 yılı içerisinde KOICA tarafından Tacikistan'a yaklaşık 4 milyon dolar tutarında bir yardım tahsis edilmiştir.³¹

KOICA'nın Tacikistan'da yürüttüğü projeler özellikle bilişim teknolojileri, altyapı, sağlık ve tarım gibi temel kalkınma alanlarında yoğunlaşmıştır. Bu kapsamda, 4 Şubat 2021 tarihinde Güney Kore Mühendislik Topluluğu ile Güney Kore-Tacikistan Ticaret ve Sanayi Odası arasında bir iş birliği anlaşması imzalanmıştır. Söz konusu anlaşma kapsamında; karşılıklı ziyaretlerin artırılması; konferans, seminer ve eğitim programları vasıtasıyla nitelikli personel yetiştirilmesi hedeflenmektedir. Öte yandan, söz konusu kurumlar Tacikistan'da enerji, altyapı ve çevre sektörlerinin geliştirilmesi amacıyla ortak projeler yürütme kararı almışlardır.³² Bu iş birliğinin somut çıktılarında birisi, iki ülke arasında 14 Mart 2022 tarihinde Duşanbe'de metro yapımına dair imzalanan anlaşmadır. Proje kapsamında, Güney Koreli uzmanlar Duşanbe'de 11 ay boyunca gerekli fizibilite çalışmalarını gerçekleştirmişlerdir. Seul, projeye maddi destek verme taahhüdünde bulunmuştur. Nitekim Güney Kore İthalat İhracat Bankası projeye 200 bin dolarlık bir katkı sağlamış, bazı Koreli finans kuruluşları da fon bulma sözü vermişlerdir.³³ Bundan başka, Güney Kore hükûmeti, 2025 yılında Tacikistan gümrük sistemlerinin yenilenmesi amacıyla 4,2 milyon dolarlık bir destek vermiştir. Böylece hem söz konusu sistemlerin güncellenmesi hem de gümrük kaçakçılığıyla mücadelenin güçlendirilmesi hedeflenmiştir.³⁴

Diğer yandan, KOICA'nın Tacikistan'ın Romit bölgesinde uygulamaya koyduğu elektrik temin projesi, Güney Kore'nin altyapı alanındaki yatırımlarının somut bir örneğini teşkil etmektedir. Temmuz 2019'da yapımına başlanan ve Ekim 2020 itibarıyla tamamlanan proje kapsamında, Romit ilçesinde yer alan dokuz köye elektrik verilmiştir. Ayrıca bölgeye yeni dağıtım kuleleri, hatları ve trafo merkezleri inşa edilmiştir. Söz konusu bölgedeki altyapının Sovyet döneminde inşa edilmiş olması ve sık sık arızalara yol açması nedeniyle KOICA'nın ihtiyacı karşılayan yeni bir elektrik şebekesi kurması yaklaşık 15 bin kişinin yaşam koşullarının iyileştirilmesine katkı sağlamıştır.³⁵ Tacikistan Cumhurbaşkanı İmamali Rahman, projenin tamamlanması dolayısıyla Güney Kore hükûmetine şükranlarını sunarak köylerin kesintisiz elektriğe erişmelerinin, yalnızca hane halklarının yaşam kalitesini

³⁰ Aynı yerde.

³¹ Tacikistan Segvan Vihomgvannisistem, Hangugi Matnında, 03.02.2020, <http://4www.haesanews.com/>, (05.05.2025).

³² Woo Jin Young, Cuhantacikistan Sangognheveyso Hangug Giusahe MOU Çegyol, 15.02.2021, <https://www.dailysecu.com/news/articleView.html? =120688>, (07.03.2025).

³³ Tacikistan Hanguggva İnpıra Gonsol Hyobryog, 07.06.2024, <https://www.kiep.go.kr>, (08.03.2025).

³⁴ Kang Woon Hyung, Gwansecong Tacikistane Soncin Gwansehengcong Şinbugbang Silkirodi Yonggyol, 04.02.2020, <https://www.weeklytrade.co.kr/m/content/view.html?section=1&category=3&4no=61342>, (11.03.2025).

³⁵ KOICA, Tacikistan Conryog Sovcecyoge Conyogmang Guçugsaob Çaggong, 15.07.2019, <https://www.alioplus.go.kr>, (22.03.2025).

artırmakla kalmayıp aynı zamanda bölgesel turizmi canlandıracağını belirtmiştir.³⁶ Benzer şekilde, KOICA ile Güney Kore merkezli sivil toplum kuruluşu Good Neighbours'un yaptığı iş birliği neticesinde Kamarov bölgesine 2021 yılında bir adet küçük ölçekli hidroelektrik santrali inşa edilmiştir.³⁷

Güney Kore'nin, Tacikistan'da kalkınma yardımları yaptığı diğer bir sektör ise tarımdır. Bu doğrultuda, Kore Kırsal Ekonomi Enstitüsü (KREI), 13-19 Eylül 2023 tarihleri arasında Tacikistan Tarım Bakanlığı yetkililerine yönelik yedi günlük bir eğitim semineri düzenlemiştir. Söz konusu eğitim, Seul'un tarım alanındaki deneyimlerini paylaşmak ve Tacikistan hükümetinin tarım politikalarını güçlendirmek amacıyla "Gıda Güvenliği için Güney Kore Tarım Politikası Deneyimleri (KAPEX)" projesi kapsamında gerçekleştirilmiştir.³⁸ Öte yandan KOICA, Birleşmiş Milletler Dünya Gıda Programı'nın (WFP), Tacikistan'daki tarımsal üretimini artırmayı amaçlayan projesine 10 milyon dolarlık destek vermiştir. Bu proje aracılığıyla ülkede gıda güvenliğinin sağlanması ve besin değeri yüksek ürünlerin üretiminin teşvik edilmesi amaçlanmıştır. Güney Kore yönetimi, gıda güvenliğini kalkınma stratejisinin temel bileşeni olarak ele almaktadır. Bu doğrultuda KOICA, Tacikistan'daki tarımsal verimliliği artırmak amacıyla dijital teknolojilerin yaygınlaştırılmasını içeren yeni projeler üzerinde çalışmaktadır.³⁹

Seul, Tacikistan hükümetine sağlık sektöründe de omuz vermiştir. Güney Kore, bilhassa korona salgını sürecinde Tacikistan halkından yardımlarını esirgememiştir. Bu çerçevede 11 Mayıs 2020 tarihinde Tacikistan'ın Güney Kore Büyükelçisi Yusuf Şerifzoda ile Güney Kore-Orta Asya Dostluk Derneği Temsilcisi Lee Ok Ryeon arasında gerçekleştirilen görüşmede salgının Tacikistan'daki yansımaları değerlendirilerek Güney Kore'nin salgınla mücadeledeki deneyimlerinin paylaşılması ve ek önlemlerin alınması konusunda mutabakata varılmıştır.⁴⁰ Öte yandan 2 Haziran 2020 tarihinde Güney Kore merkezli Myongji Hastanesi tarafından Tacikistan hükümetine korona test kitleri gönderilmiştir.⁴¹ Benzer şekilde, Güney Koreli Kota Global firması tarafından hibe edilen 100 bin adet maske başta hastaneler olmak üzere ilkokuldan üniversiteye kadar eğitim kurumlarına, kamu dairelerine ve ihtiyaç sahibi kesimlere ulaştırılmıştır. Ayrıca, Güney Kore-Tacikistan Ekonomik Değişim Derneği tarafından Tacikistan'ın Seul Büyükelçiliğine teslim edilen 50 adet termometre ve 3 bin adet maske filtresi, salgının yoğun olduğu bölgelerde bulunan ve tıbbi malzeme sorunu yaşayan kamu hastanelerine gönderilmiştir.⁴²

Tacikistan'dan bir sağlık heyeti, Güney Kore Vestian Vakfı tarafından düzenlenen Sağlık Yönetimi ve Yanık Tedavisi Eğitim Programı'na katılmak üzere 22 Ağustos-1 Eylül 2022 tarihleri arasında Seul'e gitmiştir. KOICA tarafından desteklenen bu program, Vestian Vakfı'nın 2020 yılında başlattığı üç yıllık eğitim serisinin bir aşaması olarak hazırlanmıştır. Ancak, korona salgını nedeniyle 2020 yılına ait program iptal edilmiş 2021 yılı eğitimi ise

³⁶ Yoon Sung, Gucgang Hyun, Desadeşi, Tacikistan Romit Ciyog Conryogmang Guçug Saob Cungognşig Çamsog, 14.10.2020, <https://www.wtimes.kr/news/articleView.html?idxno=14440>, (29.03.2025).

³⁷ Gwag,, vd. Agricultural Status in Tajikistan Republic and Korean Strategies for Agriculture Technical Cooperation with Tajikistan, No 1, 2012, s.14.

³⁸ Tacistangwa Hangug Nongsanmul Gagong, Yutong Balçon Gyonghom Gongyu, 20.09.2023, <http://www.busynews.net/m/page/detail.html?no=17448>, (12.03.2025).

³⁹ Hanguggugehyobryogdan KOICA, WFP Tacikistan Bugwonryog Ganghva Saobe 1.000 Man Dalro Gongyo, 31.07.2024, <https://ko.wfp.org/news/republic-korea-provides-us10-million-wfps-resilience-building-efforts-tajikistan>, (12.03.2025).

⁴⁰ Han Cunganggacinsonhyobhey İndocuyog Civon, 16.05.2020, <https://www.mfa.tj/ko/korea/view/6049/2020060115909994792>, (15.03.2025).

⁴¹ Hangug Myongci Byongvonıy Tacikistan Congbue İndocuyog Civon, 03.06.2020, <https://www.mfa.tj/ko/korea/view/6056/2020060315911548683>, (17.03.2025).

⁴² Koto Gillobol Tacikistane Masıkı Gibu, 12.05.2020, <https://www.tinne4ws.co.kr/18672>, (18.03.2025).

çevrim içi platformlar üzerinden gerçekleştirilmiştir. Tacik sağlık ekibi bu program vesilesiyle ilk kez Güney Kore'yi ziyaret etme fırsatı bulmuş ve Seul'un modern sağlık altyapısı ile yakından tanışma imkânı bulmuştur. Söz konusu ekip Seul, Osong ve Busan'daki üç hastaneyi ziyaret etmiştir. Özellikle sağlık tesislerinin hastaların kolayca ulaşabilecekleri yerlerde inşa edilmelerinin hızlı müdahale açısından büyük bir avantaj sağladığı vurgulanmıştır. Ayrıca, hasta yataklarının yüksekliği ve açısını otomatik olarak ayarlayabilen sistemlerin kullanılması Tacik sağlık çalışanları üzerinde oldukça etkileyici bir izlenim bırakmıştır. Hasta bakım süreçlerinde verimliliği artıran ileri düzey tıbbi cihazlar, dijital altyapılar ve teknik sistemler, ekip tarafından hayranlıkla izlenmiştir. Özellikle yoğun bakım ünitelerinde sağlık personelinin eş zamanlı olarak birden fazla hastayı izleyebilmesini sağlayan teknolojik donanım Taciklerin en çok etkilendikleri teknik ayrıntı olmuştur.⁴³

KOICA'nın kalkınma yardımları yaptığı ikinci ülke Kırgızistan'dır. Bu kurumun söz konusu ülkeye 1991-2024 yılları arasında yaptığı toplam kalkınma yardımlarının miktarı 83 milyon dolara ulaşmıştır. Böylelikle tarım, sağlık, eğitim ve güvenlik gibi çeşitli sektörlerde hayata geçirilen projeler aracılığıyla Kırgızistan halkının yaşam kalitesinin yükseltilmesi amaçlanmıştır. Ayrıca KOICA, Kırgızistan'a yaptığı yardımların eşgüdümünü sağlamak amacıyla 2015 yılında bu ülkede bir şube açmıştır.⁴⁴ Güney Kore'nin Kırgızistan'a yönelik kalkınma yardımları, başta tarım olmak üzere birçok alanda yansımalarını bulmuştur. KOICA, katma değeri yüksek tarım ürünlerinin üretimini teşvik etmek amacıyla Kırgızistan'a 5 milyon dolarlık bir destek sağlamıştır.⁴⁵ Bu kapsamda Kırgızistan'a tarımda kullanılmak üzere 100'ün üzerinde makine hibe edilmiştir. 2020 yılında ise bu ülkede Güney Kore Yurtdışı Tarım Merkezi (KOPIA) kurulmuştur.⁴⁶ KOPIA, tarım sektöründeki projelerin uygulanmasına destek sunarak verimliliğin artırılmasını hedeflemektedir.

Güney Kore'nin Kırgızistan'da kalkınma yardımları yaptığı başka alanlar da bulunmaktadır. Bunlardan birisi balıkçılık sektörüdür. KOICA, denize kıyısı olmayan Kırgızistan'da balıkçılık faaliyetlerinin geliştirilmesine yönelik kapsamlı bir proje yürütmektedir. Çünkü Tanrı Dağları'ndan eriyen buzullarla beslenen göl ve nehirler, ülkede iç su balıkçılığı için elverişli koşullar oluşturmaktadır. Bu bağlamda proje sahası olarak seçilen Isıkgöl bölgesi, iç su balıkçılığı açısından adeta biçilmiş kaftan niteliğindedir. Mersin, gökkuşağı ve yayın balıkları gibi türlerin yetiştirildiği bölgede ekipman yetersizliği ile işleme ve dağıtım altyapısındaki eksiklikler üretim süreçlerini ciddi biçimde aksatmaktadır. Ayrıca 1991'den sonra sektöre yönelik devlet desteğinin azalması, mevcut sorunları derinleştirmiştir. Bu koşullarda Kırgızistan hükûmeti üretimin artırılması ve iç su kaynaklarının etkin olarak kullanılması amacıyla Güney Kore'den teknik iş birliği talep etmiştir. Güney Kore ise 2021-2026 dönemini kapsayan ve yaklaşık 4 milyon dolarlık yatırım yapılmasını öngören bir proje başlatmıştır. Bu proje kapsamında, Isıkgöl bölgesindeki balık çiftliklerinde kullanılan ekipmanların yenilenmesi, üretim ve dağıtım altyapısının geliştirilmesi ve sektörde görev alacak uzmanların yetiştirilmesi hedeflenmektedir.⁴⁷ Yukarıda sayılanlara ek olarak, KOICA ve Good Neighbors,

⁴³Tacikistan Iyryocin Nune Biçin Hangug Sonçin Iyryu Şisolgya Cangbi Gaçcun Buroun Nara, 01.09.2022, <https://www.medigatenews.com/news/3969768108>, (20.03.2025).

⁴⁴ KOICA Bodocaryo, 10.06.2024, <https://www.koica.go.kr/>, (19.04.2025).

⁴⁵ Saobgeyoso Sangse, https://www.oda.go.kr/opo/bsin/bsnsSumryDocDetail.do?P_BSNS_NO=2019-00015, (11.04.2025).

⁴⁶ K- Nongob Kırgızistan Cinçul... Nongcinçong, KOIPA Çulbom Gongşighva, 18.08.2021, https://www.kita.net/cmmrcInfo/cmmrcNews/cmmrcNews/cmmrcNewsDetail.do?pageIndex=1&nIndex=64_631&sSiteid=1, (12.04.2025).

⁴⁷ Bada Obnın Kırgızistane Nesumyon Yangşiggisul Consuhanda, 31.03.2022, <https://www.mof.go.kr/doc/ko/selectDoc.do?docSeq=45491&menuSeq=971&bbsSeq=10>, (15.04.2025).

Kırgızistan'ın Oş ve Batken illerindeki otuz köyde yol ve altyapı düzenlemeleri ile toplum sağlığı merkezleri yapımını içeren kapsamlı bir proje yürütmektedir. 2025 yılında tamamlanması planlanan bu çalışmalar için 7 milyon dolarlık bir bütçe ayrılmıştır.⁴⁸ KOICA, bu proje tamamlandığı zaman yaklaşık 85 bin kişinin bunun çıktılarında doğrudan faydalanacağını öngörmektedir.⁴⁹

Diğer yandan Güney Kore, Kırgızistan'ın yangınla mücadele kapasitesini artırmak amacıyla 2019 yılında kapsamlı bir proje başlatmıştır.⁵⁰ Bu çerçevede, 7 milyon dolarlık bütçeyle ilk olarak Çolpan Ata şehrinde modern ekipmanlarla donatılmış bir itfaiye istasyonu kurulmuştur. KOICA, benzer şekilde Bişkek, Oş ve Celalabad⁵¹ gibi şehirlerde de yeni itfaiye binalarının inşa edileceğini açıklamıştır. Ayrıca bu proje kapsamında Güney Kore, Kırgızistan'a 12 adet son teknoloji ürünü itfaiye aracı hibe ederek acil müdahale kapasitesinin artmasına katkı sunmuştur.⁵²

Bunların haricinde KOICA, Kırgızistan'daki kamu kurumlarında elektrikli araç kullanımını yaygınlaştırmak amacıyla bir proje hayata geçirmeyi amaçlamaktadır. Kırgız hükûmetinin yoğun ilgi gösterdiği bu proje kapsamında KOICA, Bişkek'teki kamu kurumlarına 130 elektrikli araç ve 134 şarj cihazı hibe etmeyi planlamaktadır. Söz konusu proje için KOICA, 2024-2027 yılları arasında 11 milyon dolarlık bir yatırım gerçekleştirmeyi taahhüt etmiştir.⁵³ Öte yandan Kırgızistan hükûmeti, Güney Kore Meclis Başkanı Park Byeong Seok'un 2021 yılında Bişkek'e gerçekleştirdiği ziyaret esnasında Kırgızistan Millet Meclisinin dijitalleştirilmesi talebinde bulunmuştur. 2020 yılında yapılan genel seçimlerden sonra yaşanan protestolar nedeniyle Kırgızistan Meclisinin veri merkezi ciddi şekilde hasar görmüş, böylece meydana gelen bilişim altyapısının yetersizliği yasama faaliyetlerinde aksaklıklara yol açmıştır. Bu doğrultuda KOICA, işlemlerin dijitalleştirilmesi yoluyla yasal şeffaflığın artırılmasını ve sivil toplum örgütlerinin siyasal katılımlarının teşvik edilmesini hedeflemektedir. Proje kapsamında, elektronik oylama sistemi, oy bilgisi açıklama sistemi ve yasa tasarısı kayıtlarının dijital ortama aktarılması gibi uygulamalarla meclis faaliyetlerine halkın erişiminin kolaylaştırılması düşünülmüştür. 2023-2027 dönemini kapsayan bu proje için 8,4 milyon dolarlık bir yatırım gerçekleştirilmiştir.⁵⁴ Bununla birlikte, Seul yönetimi Kırgızistan'ın istatistik sistemini güçlendirmek amacıyla bölgeye Güney Koreli uzmanlar göndermiştir. İstatistiksel kapasitenin geliştirilmesi amacıyla beş yıllık bir kalkınma planı hazırlanmıştır. Kırgızistan Milli İstatistik Komitesi binasında 21 kişilik bir bilgisayar sınıfı inşa edilerek personelin eğitime imkân

⁴⁸ Jeong Young Hyun, Kırgız Binnonge 'Nongçonyı Gicog' Conpahanın, 19.07.2019, <https://www.sedaily.com/NewsView/1VLR64J7NLA>, (15.04.2025).

⁴⁹ Yumi Lee, Congbu, Kırgız Nongçonggebal Civon... İçongri "Codo Ganahan Nongçon Çulşin", 19.07.2019, <https://www.yna.co.kr/view/AKR20190719000200001>, (16.04.2025).

⁵⁰ Bag Iycang "Kırgızistan Cungcomhyobryoggug Singgyog... Yaggug Gwange Gudgon", 05.04.2021, <https://www.natv.go.kr/natv/news/newsView.do?newsId=500695>, (16.04.2025).

⁵¹ Kırgızistan Parlamentosu, Celalabad şehrinin adının ülkenin milli destanı ve kahramanı olan "Manas" ile değiştirilmesini öngören yasa tasarısını 10 Eylül 2025 tarihinde kabul etmiştir. Bu adım, şehrin ulusal kimliğini güçlendirmeyi ve kültürel mirası öne çıkarmayı amaçlayan sembolik bir girişim olarak değerlendirilmektedir. [Renaming of Jalal-Abad to Manas Estimated to Cost 15 Million Soms, 09.09.2025, https://24.kg/english/342847_Renaming_of_Jalal-Abad_to_Manas_estimated_to_cost_15_million_soms/, (19.09.2025).]

⁵² Kim Byung Taek, Bagbyongşig Gugheycang, Kırgızistan Soyol 1~3 Vi Yonsve Hedong, 05.04.2021, <http://www.ynamnews.co.kr/news/articleView.html?idxno=33832>, (17.04.2025).

⁵³ KOICA Bodocaryo, 10.06.2024, <https://www.koica.go.kr/>, (19.04.2025).

⁵⁴ Kırgızistanıy Analogı Gughe KOICA Gva Hamge Dicitol Gughero, 23.02.2023, https://www.koica.go.kr/koica_kr, (20.04.2025).

sağlanmıştır. Ayrıca, çeşitli eğitim programları aracılığıyla kurum çalışanlarının mesleki yeterliliklerinin geliştirilmesi hedeflenmektedir.⁵⁵

Diğer yandan Güney Kore hükümeti, resmi kalkınma yardımları çerçevesinde harabe durumdaki kamu arazilerini yerel ihtiyaçlar doğrultusunda değerlendirmeye başlamıştır. Bu kapsamda KOICA, Oş iline bağlı Şutkol köyünde “Kaltaju Ene” adlı bir anaokulu inşa etmiştir. Yaklaşık 110 haneye ve 750 kişilik nüfusa sahip olan bu köyde aileler yıllarca çocuklarını 5 kilometre uzaklıkta bulunan komşu köyün anaokuluna göndermek zorunda kalmışlardır. Köy halkı kendi çabalarıyla bir anaokulu kurma girişiminde bulunmuş olsa da başarılı olamamıştır. KOICA, söz konusu ihtiyacı karşılamak amacıyla köye 25 bin dolarlık bir yardım sağlamıştır. Okulda çocuklara sabah 08.00 ila akşam 17.00 saatleri arasında kreş hizmeti sunulmaktadır. Ayrıca burada öğretmen, aşçı ve hemşire gibi meslek gruplarından oluşan toplam 17 kişi istihdam edilerek söz konusu insanlar için bir gelir kapısı yaratılmıştır. Öte yandan, köy halkının geçim kaynağı büyük ölçüde tarıma dayanmaktadır. Bu doğrultuda KOICA, hava sıcaklığının -30°C’ye kadar düştüğü bu bölgede seralar inşa ederek kış aylarında bile sebze ve meyve üretimini mümkün kılmıştır.⁵⁶

Bunların haricinde Kırgızistan’ın Oş iline bağlı Sarı-Kamuş köyünde, KOICA’nın desteğiyle bir kadın kültür merkezi kurulmuştur. Bu merkez kadınların el sanatları, dikiş, resim ve geleneksel yemek üretimi gibi faaliyetler aracılığıyla gelir elde etmelerine olanak tanımaktadır. Nüfusu 954 olan köy için KOICA tarafından 25 bin dolarlık mali destek sağlanmıştır. Ayrıca Oş iline bağlı Zulusu köyünde, öğrencilerin otoyol kenarında yer alan okullarına güvenli bir şekilde ulaşabilmelerini sağlamak amacıyla sokak lambaları yerleştirilmiştir. Köy sakinleri, bu uygulamanın ardından trafik kazalarının tamamen ortadan kalktığını belirtmişlerdir. Öte yandan, geçimini arıcılıkla sağlayan yöre halkına yönelik destek programları sunulmuştur. Bu çerçevede bölgede vakumlu bal paketleme tesisi inşa edilerek toplam 170 arıcılık işletmesine mali destek sağlanmıştır.⁵⁷

KOICA, sağlık sektöründeki desteğini çeşitli projeler aracılığıyla sürdürmektedir. Bu kapsamda, Gachon Üniversitesi Gil Tıp Merkezi’nin desteğiyle çeşitli kalp rahatsızlıkları bulunan altı çocuk tedavi edilmek amacıyla Güney Kore’ye sevk edilmiştir.⁵⁸ Resmi kalkınma yardımları çerçevesinde ise toplam 103 çocuğun ameliyat masrafları KOICA tarafından üstlenilmiştir.⁵⁹ Öte yandan Güney Kore, küresel salgın sürecinde Kırgızistan’a desteklerini sürdürmüştür. KOICA, 200 bin dolarlık bir yatırımla ülkede korona hastalığına dair 24 saat hizmet veren bir danışma hattı kurmuştur.⁶⁰ Diğer yandan İnha Üniversitesi Hastanesi ve Kore Uluslararası Sağlık Vakfı (KOFIH), Kırgızistan Ulusal Bulaşıcı Hastalıklar Hastanesi personelinin eğitimden geçirmek amacıyla Güney Kore’ye davet etmiştir. Üç gün süren eğitim programı kapsamında acil durum hemşireliği, yetişkin acil yaşam desteği ve akut solunum yetmezliği gibi tıbbi konularda seminerler düzenlenmiştir. Katılımcılar, CPR uygulamaları, ilaç infüzyon pompası kullanımı ve yüksek hacimli oksijen solunum cihazlarının kurulumu gibi becerileri uygulamalı olarak deneyimlemişlerdir.

⁵⁵ Tonggecog Kırgızistan Tongge Yogryang Ganghva Civonhanda,06.08.2024, [https://eiec.kdi.re.kr/policy/materialView.do?num=255535&pg&pp=40&device=pc&search_txt&topic&type=J&depth1=G0000&depth2=A,\(21.04.2025\).](https://eiec.kdi.re.kr/policy/materialView.do?num=255535&pg&pp=40&device=pc&search_txt&topic&type=J&depth1=G0000&depth2=A,(21.04.2025).)

⁵⁶ Jang Seul Gi, Kırgıze Pehoro Namaiddon Sahecuuy Sanmul K-ODARO Talbaggım,24.04.2023, [https://www.dailynk.com/20230424-4/?_x_tr_pt4o=sc,\(22.04.2025\).](https://www.dailynk.com/20230424-4/?_x_tr_pt4o=sc,(22.04.2025).)

⁵⁷ Aynı yerde.

⁵⁸ Yoo Won Sang, İnconşi- Gilbyongvon, Kırgızistan Gonghvagug Şimcangbyongorini Se Sengmyong Odo, 25.11.2014, [https://www.newscj.com/article/201411250375677,\(17.04.2025\).](https://www.newscj.com/article/201411250375677,(17.04.2025).)

⁵⁹ Aynı yerde.

⁶⁰ Kırgızistan Korona19 Gingıb Deıng Çege Guçug Civon, 03.12.2021, [https://www.hankyung.com/international/amp/202112033510Y,\(18.04.2025\).](https://www.hankyung.com/international/amp/202112033510Y,(18.04.2025).)

Ayrıca simülasyon eğitimleri aracılığıyla gerçek zamanlı müdahale pratiği edinmişlerdir. Bu program, sağlık personelinin klinik yeterliliklerini, karar alma kabiliyetlerini ve ekip çalışması becerilerini geliştirmeyi amaçlamıştır. Öte yandan, İnha Üniversitesi Enfeksiyon Hastalıkları Bölümü tarafından düzenlenen konferanslar yardımıyla ise Kırgız sağlık çalışanlarının bulaşıcı hastalıklarla mücadele kapasitesinin güçlendirilmesi hedeflenmiştir. Eğitimlerin sonunda yapılan değerlendirme anketleri, katılımcıların bu seminerlerden çok memnun kaldıklarını ortaya koymuştur.⁶¹

Seul'ün kalkınma yardımları yaptığı diğer bir Orta Asya ülkesi ise Türkmenistan olarak öne çıkmaktadır. Ancak Güney Kore'nin Türkmenlere yönelik yaptığı kalkınma yardımları, diğer Orta Asya ülkeleriyle kıyaslandığında daha sınırlı bir düzeyde seyretmektedir. Bu ülkede daha ziyade yüksek teknik kapasite gerektiren projelerin desteklendiği dikkat çekmektedir. Bu yardımlar, özellikle sağlık, altyapı ve eğitim gibi stratejik alanlarda yoğunlaşmaktadır. Söz konusu projelerin önemli bir kısmı KOICA aracılığıyla hayata geçirilmektedir. Örneğin KOICA tarafından Arazi kayıt sisteminin dijitalleştirilmesi ve kadaströ altyapısının yenilenmesi amacıyla Türkmenistan'a 3,8 milyon dolar tutarında bir kalkınma yardımı sağlanmıştır. Bu çerçevede, 2010 yılından bu yana Güney Koreli Cadastral Corporation, Türkmenistan'ın Ahal vilayetinde kadaströ danışmanlık hizmeti sunmaktadır.⁶² Şirket, başkent Aşkabat için Güney Kore teknolojisiyle üretilmiş bir kadaströ haritası tasarlamıştır. Projenin başlıca hedefleri arasında; arazi yönetiminin şeffaflaştırılması, mülkiyet haklarının güvence altına alınması ve vergi sisteminin kurumsal temellerinin güçlendirilmesi yer almaktadır. Ayrıca Güney Kore'nin tapu ve kadaströ bilgi sistemi olan K-Cadastre modeli, Türkmenistan'a uyarlanarak ülkenin dijital dönüşüm sürecine katkı sunulmuştur.

KOICA'nın Türkmenistan sağlık sektörüne yönelik kalkınma yardımları büyük ölçüde nitelikli insan yetiştirilmesine odaklanmaktadır. Bu doğrultuda, 2019 yılında Chilgok Kyungpook Üniversitesinin ev sahipliğinde Türkmenistanlı sağlık personeline yönelik kapsamlı bir eğitim programı düzenlenmiştir. Eğitimlerde; moleküler genetik, klinik patoloji, laparoskopik cerrahi ve robotik cerrahi gibi yüksek teknoloji gerektiren alanlarda hem kuramsal bilgi aktarımı hem de uygulamalı beceriler geliştirilmeye çalışılmıştır. Bu girişim, özellikle insan kaynakları açısından Türkmenistan'ın sağlık sisteminin iyileştirilmesine katkı sunmayı hedeflemiştir.

Son olarak KOICA, Türkmenistan'ın ev sahipliği yaptığı büyük ölçekli etkinliklere de destek sunmuştur. Bu bağlamda, 2017 yılında Aşkabat'ta düzenlenen Asya Dövüş Sanatları Oyunları kapsamında KOICA, ulaşım ve şehir planlaması gibi alanlarda teknik danışmanlık hizmeti sağlamıştır. Öte yandan, Güney Kore hükümeti, Türkmenistan'da çevre ve iklim değişikliğiyle mücadeleye yönelik çeşitli projeler yürütmektedir. Bu kapsamda; su kaynaklarının yönetimi, karbon salınımının düşük olduğu şehirlerin oluşturulması ve ormanlaştırma gibi öncelikli alanlarda projeler hazırlanmaktadır.⁶³

⁶¹ Soul Dehagyö Byongvon Indonesia Iyde RCSM AOI Byongvongva Hyobyang Çegyöl,04.02.2025, <http://www.doctorstimes.com/news/articleView.html?idno=231089>, (19.04.2025).

⁶² Lee Gun Ho, Ciconngongsa, Turkmenistan Tocidingrogsaob Çagsu, 26.12.2010, <https://news.mt.co.kr/mtview.php?no=2010122613075932077>, (08.05.2025).

⁶³ Ban Sang Heon, Muyog Bohom Encin Turkmenistan Suçul Kesogcilcu, 09.06.2016, <https://www.ikbn.news/news/article.html?no=13071>, (08.05.2025).

Güney Koreli Firmalar

Güney Kore'nin bu çalışmanın konusunu oluşturan Orta Asya ülkelerindeki iktisadi faaliyetleri sadece kalkınma yardımlarıyla sınırlı değildir. Bu bağlamda Güney Koreli firmalar bölge ülkeleri ile iktisadi ilişkilerin gelişmesine önemli katkılar sunmaktadırlar. Söz konusu ülkelerde faaliyette bulunan Güney Koreli firmalar hakkında Tacikistan'dan başlamak kaydıyla aşağıdaki değerlendirme yapılabilir: Güney Kore hükûmeti, Tacikistan pazarında faaliyet gösteren firmaları desteklemek amacıyla stratejik bir yaklaşım benimsemektedir. Bu doğrultuda KOTRA, Tacikistan'ın yatırım ortamını ve potansiyel sektörlerini tanıtmak amacıyla 29 Aralık 2020 tarihinde çevrim içi bir seminer düzenlemiştir. Bu etkinlik kapsamında KOTRA ile Tacikistan Ticaret ve Sanayi Odası arasında bir iş birliği anlaşması imzalanmıştır. Söz konusu etkinlikte KOTRA, Tacikistan'ın ekonomik eğilimleri ve ülkeye giriş stratejileri hakkında bilgi sunarken Tacikistan hükûmeti ise yatırım potansiyeli taşıyan alanları ve yabancı yatırımcılara yönelik teşvik politikalarını tanıtmıştır.⁶⁴

Diğer yandan Tacikistan'da faaliyet gösteren Güney Kore menşeli firmaların sayısı her geçen yıl artmaktadır. Nitekim hâlihazırda ülkede 24 Güney Koreli şirket bulunmaktadır.⁶⁵ Bu firmalar; enerji, sağlık, tekstil, madencilik ve altyapı gibi çeşitli sektörlerde yatırımlar yapmaktadırlar. Tacikistan pazarına giren ilk Güney Koreli şirket olma sıfatını taşıyan Kota Global, 2019 yılında Güney Kore'deki Tacikistan Büyükelçiliğinin destekleriyle çalışmalarına başlamıştır. Şirket; öğrenci ve çeşitli mesleki uniformalar ile özel üretim takım elbiseler tasarlayıp tedarik etmektedir. Kota Global'in ardından, Gainmi Invest adlı Güney Koreli şirket Eylül 2020'de Duşanbe'de bir dermatoloji hastanesi açarak K-Beauty dalgasını Tacikistan'a ulaştırmıştır.⁶⁶

Güney Kore Başbakanı Lee Nak Yeon ve mevkidaşı Kohir Rasulzoda 16 Temmuz 2019 tarihinde bir görüşme gerçekleştirmiştir. Toplantıda Güney Koreli şirketlerin Tacikistan'ın yeraltı kaynaklarının geliştirilmesi, işlenmesi ve ihraç edilmesine yönelik olanaklar ele alınmıştır.⁶⁷ Diğer Orta Asya ülkelerinin aksine Tacikistan sınırlı miktarda petrol ve doğalgaz rezervlerine sahip olsa da başta alüminyum olmak üzere önemli mineraller barındırmaktadır. Bu minvalde Başbakan Rasulzoda, Güney Koreli firmaların imalat sanayi, alüminyum üretimi, tarım ve enerji gibi stratejik alanlarda ülkesine yatırım yapmalarını arzu ettiklerini dile getirmiştir. Ayrıca bu görüşmede Tacikistan'ın su kaynaklarını etkin bir şekilde kullanma konusundaki çabalar vurgulanarak Güney Koreli şirketlerin bu alana yönlendirilmeleri istenmiştir. Güney Kore Başbakanı ise, Tacikistan'da madencilikten güzellik endüstrisine, enerjiden su yönetimine ve tekstilden tarıma kadar çeşitli sektörlerde faaliyet göstermeyi planlayan Güney Koreli şirketlere beş yıllık vergi muafiyeti sağlanacağını taahhüt etmiştir.⁶⁸ Öte yandan Güney Kore Dışişleri Bakanı Park Jin, 31 Ekim 2023 tarihinde Türkmenistan'da düzenlenen 16'ncı Güney Kore ve Orta Asya İş Birliği Forumu'nda Tacikistanlı mevkidaşı Siroziddin Muhriddin ile bir araya gelmiştir. Bakan Park, ülkesine ait şirketlerin Tacikistan pazarında çeşitli sektörlerde faaliyet göstermelerini arzu ettiklerini ifade etmiştir. Bakan Muhriddin ise Tacikistan'ın Güney Kore

⁶⁴ Kim Young Myung, KOTRA Han Tacikistan Gyongche Hyobryog Websemina Yolo, 29.12.2020, <https://www.koreapost.com/news/articleView.html?idxno=22045>, (29.03.2025).

⁶⁵ Tacikistan Hanguggva İnpirə Gonsol Hyobryog,07.06.2024, <https://www.kiep.go.kr>, (29.03.2025).

⁶⁶ Woo Jin Young, Cuhantacikistan Sanggognheveso Hanguggisulsahe, MOU Çegyol,15.02.2021, <https://www.dailysecu.com/news/articleView.html?idxno=120688>, (30.03.2025).

⁶⁷Lee Nak Yon Çonri Giob Tacikistan Cinçulhamyon 5 Nyongan Myonse Heteg,17.07.2019, <https://www.mk.co.kr/news/politics/8901561>, (01.04.2025).

⁶⁸ Lee Yoo Mi, Tacikistan Gwangmulsanob Hamgehaca İçongri Giob Çamyoy Dogryoy,16.07.2019, <https://www.yna.co.kr/view/AKR20190716171200001>, (03.04.2025).

ile iş birliğini derinleştirmeye özel bir önem verdiğini belirterek Koreli girişimcilere elverişli bir yatırım ortamı sunma taahhüdünde bulunmuştur.⁶⁹

Yukarıda dile getirilenlerin haricinde, Güney Koreli GBI Innovation şirketi 15 Ekim 2024 tarihinde Tacikistan'ın Maykhura bölgesinde bulunan tungsten rezervlerinin işletilmesi amacıyla yerli Talco firması ile bir iş birliği anlaşması imzalamıştır. Tacikistan Jeoloji Ajansı'nın verdiği bilgilere göre, söz konusu sahada tahmini 1,92 milyon tonun üzerinde tungsten rezervi bulunmaktadır. İki şirket, ortak faaliyet göstererek üretim kapasitesini artırmayı ve bu alandaki iş birliğini derinleştirmeyi hedeflemektedir.⁷⁰

Diğer yandan Tacikistan'da yenilenebilir enerji projelerine yönelik ilgi giderek artmaktadır. Zira Duşanbe yönetimi, karbon emisyonlarının azaltılması konusunda küresel politikalara uyum sağlama kararlılığındadır. Bu bağlamda, Güney Koreli şirketlerin sahip oldukları uzmanlık ve teknolojik yetkinlik yeni iş birliği projelerinin önünü açmaktadır. Güney Kore İhracat ve İthalat Bankasının 10'uncu raporuna göre, Tacikistan'ın 2030 yılına kadar sera gazı emisyonlarını 1990 yılı seviyelerine kıyasla %30-40 oranında azaltması beklenmektedir. Yenilenebilir enerjiye ve karbon salınımının azaltılmasına yönelik süreç hız kazanırken bu alandaki iş birliği potansiyeli de yükselmektedir. Bu çerçevede, yenilenebilir enerji alanında uzmanlaşmış Güney Koreli firmalar, bir yandan Tacikistan'daki projelerde önemli roller üstlenmeyi hedeflerlerken diğer yandan bu ülkedeki dönüşüm sürecine katkı sunmaya hazırlanmaktadırlar.⁷¹

Örneğin Dangara Serbest Ekonomik Bölgesi'nde 2024 yılında güneş paneli üretim tesisinin yapımına Güney Koreli enerji şirketi Global Solar Wafer tarafından yaklaşık 2 milyar dolarlık yatırım yapılmıştır.⁷² Öte yandan Güney Kore Hükûmeti, Tacikistan'da ilk megavat ölçekli güneş enerjisi santralini inşa ederek yenilenebilir enerji alanındaki iş birliği yapma kararlılığını göstermiştir. Bu proje kapsamında, sık sık elektrik kesintilerine maruz kalan Soğd ve Gornobad bölgelerinde 3 megavatlık bir güneş enerjisi santrali ile 0,5 megavatlık bir enerji depolama sisteminin kurulması planlanmaktadır.⁷³ İnşaatına 2025 yılında başlanması öngörülen bu proje, Güney Kore'nin ileri teknolojisi ve bilgi birikiminden yararlanılarak Tacikistan'ın enerji alanındaki öz yeterliliğine katkı sunmayı hedeflemektedir.⁷⁴ Seul, bu yatırımlar vasıtasıyla Tacikistan'da hem yenilenebilir enerji kullanımını yaygınlaştırmayı hem de halkın yaşam kalitesini yükseltmeyi amaçlamaktadır.

Öte yandan Güney Koreli Handa firması, Tacikistan'da hidrojen üretmeyi düşünmektedir. Şirket, hidroelektrik santrallerden elde edilecek hidrojen enerjisinin hem ısınma amaçlı hem de akıllı tarım projelerinde kullanılmasını öngörmektedir. Bu kapsamda, yaz aylarında bol miktarda üretilen hidroelektrik enerjiden elde edilen hidrojenin bir kısmının ihraç edilmesi, bir kısmının ise kış aylarında kullanılmak üzere depolanması

⁶⁹ Park Jin, Uzbek Tacikistan Vegyocanggvahedam Hanguggiob Tuca Çamyoy Hemang,01.11.2023, https://www.newsis.com/view/NISX20231101_0002505229, (04.04.2025).

⁷⁰ Hyun Suk, G.B. Innovation, Tongsiten Maikura Gwangsan Gebalıl Şicag, Tacikistan Alüminyum Hesa Talcogva Geyagıl Çegyolhedda,15.10.2024, <https://www.asiae.co.kr/article/2024101516002992381>, (03.04.2025).

⁷¹ Kim Seung Soo, Cungasia Şincesengenoci Pircocektı Gaggwang,11.06.2024, https://m.dnews.co.kr/m_home/view.jsp?idxno=202406091759092160085, (05.04.2025).

⁷² Tacikistan Hnaguggva İnpıra Gonsol Hyobroyg,07.06.2024, https://www.kiep.go.kr/aif/issueDetail.es?brdctsNo=366407&mid=a10200000000&search_option=&search_keyword=&search_year=&search_month=&search_tagkeyword=%ED%95%9C%EA%B5%AD&systemcode=04&search_region=&search_area=¤tPage=1&pageCnt=10,(07.04.2025).

⁷³ Choi Eun Nam, Hangug Tacikistane Çoh Mwgıb Teyangong Balçonso Cıvon,11.12.2024, <https://www.koreapost.com/news/articleView.html?idxno=43694>, (07.04.2025).

⁷⁴ Bae Jong Gab, Solar Park Korea Co., Ltd., Tacikistan Susangteyanggvang Pirocektı Çamyoy,11.06.2021, <https://www.domin.co.kr/news/articleView.html?idxno=1343470>, (09.04.2025).

planlanmaktadır. Bu yaklaşımın hem ekonomik kazanç sağlayacağı hem de kömür kullanımından kaynaklanan karbon salınımını azaltacağı öngörülmektedir. Ayrıca, yaz aylarında üretilen ve depolanan hidrojen enerjisi ile çalışacak akıllı çiftliklerin kurulması, kış aylarında yaşanan sebze meyve arzı sorununa çözüm sunarak ülkenin tarımsal üretim kapasitesini artıracaktır.⁷⁵

Güney Koreli firmaların yatırım yaptıkları ikinci ülke ise Kırgızistan'dır. Bu minvalde Kırgızistan'da 200'ün üzerinde Güney Koreli küçük ve orta ölçekli işletmenin faaliyette bulunduğu söylenebilir. 2015 yılından itibaren Korea Land Corporation, Samsung ve Hyundai gibi büyük ölçekli Güney Koreli şirketler Kırgızistan pazarına girmişlerdir.⁷⁶ Bu firmaların Kırgızistan'da resmi bayilikleri mevcuttur. Bu şirketler, ağırlıklı olarak akıllı telefonlar, ev aletleri ve otomobillerin toptan ve perakende ticaretine eğilmişlerdir.⁷⁷ Güney Koreli şirketler, Kırgızistan'da farklı sektörlerde faaliyet göstermektedirler. Bunlardan birisi Güney Korelilerin yaptıkları altyapı yatırımlarıdır. Örneğin Güney Koreli teknoloji ve inşaat şirketi Samsung, 2009 yılında Karabalta ile Susamir'i birbirine bağlayan 80 kilometrelik otoyolun inşaatını tamamlamıştır. Yapımı 32 ay süren bu proje Kırgızistan'ın kuzeyi ile güneyini birbirine bağlayan güzergâhın yani Kırgız Otoyolu'nun ikinci etabının bir kısmını oluşturmaktadır. Samsung firması, kuzeydeki Bişkek ile güneydeki Oş şehrini birbirine bağlamayı amaçlayan bu stratejik altyapı projesine yaklaşık 47 milyon dolarlık bir yatırım yapmıştır.⁷⁸

Güney Koreli firmaların Kırgızistan'da faaliyet gösterdikleri diğer önemli bir sektör ise güvenlik sistemleridir. Bu bağlamda, Güney Koreli Piolink firması, Kırgızistan'daki kamu kurumlarında siber güvenlik sistemlerinin kullanılması amacıyla danışmanlık hizmeti sunmaktadır.⁷⁹ Ayrıca bu şirket söz konusu ülke için uluslararası bilgi güvenliğini standartlaştırma çalışmaları yapmaktadır.⁸⁰ Öte yandan KOICA ve Kırgızistan Devlet Ulusal Güvenlik Komitesi arasında imzalanan bir anlaşma uyarınca, ülkede ulusal siber güvenlik merkezi kurulması hedeflenmektedir. Bu proje, birden fazla Güney Koreli güvenlik şirketinin siber tehditlere karşı ortak çözüm ürettiği ilk örnek olması açısından dikkat çekicidir. Bu projeyi; Piolink, Korea Telecom Internet Technology ve Secure One gibi firmaların oluşturduğu ICTIS adlı bir konsorsiyum yürütmektedir. Bu girişimi takiben, Igloo Corporation ve T&D Soft'un oluşturduğu Igloo konsorsiyumu ise ağ güvenliği ve gelişmiş tehditlere (APT) yanıt sistemleri SIEM gibi alanlarda Kırgızistan'a teknik destek sağlamıştır.⁸¹

Diğer yandan 10 Mayıs 2024 tarihinde Güney Kore Enerji Bakanı Ahn Deok Geun ile Kırgızistan Enerji Bakanı Taalibek Ibraev bir araya gelerek enerji sektöründeki iş birliğini güçlendirmeye yönelik bir mutabakat zaptı imzalamıştır. Bunun üzerine Güney Koreli küresel yenilenebilir enerji şirketi Rex Innovation, 16 Mayıs 2024 tarihinde

⁷⁵ Kim Rae Ryun, Handa Co., Ltd., Tacikistan Gyonce Çayuguyogçonggva Girinsusogebal Maçson, 18.11.2022, <https://news.mt.co.kr/mtview.php?no=2022111809401816503>, (09.04.2025).

⁷⁶ Mamralieva, Aıda, Kırgızistantucabu Hanguğ Bangmun, 24.09.2021, <http://www.newskorea.ne.kr/news/articleView.html?idxno=3095>, (30.04.2025).

⁷⁷ Kyung Lee, Enoci, İnpıra, Gvangvaong, IT, Nongob, İnpıra, Somyu Ding Do Manhın Bunyaeso Hyobryog Ganco, 29.07.2021, <https://www.koreapost.com/news/articleView.html?idxno=24008>, (01.05.2025).

⁷⁸ Samsung, Kırgızistan Doro Gonsol, 18.09.2009, <https://www.donga.com/news/article/all/20011125/7762741/>, (01.05.2025).

⁷⁹ Kim Yoon Hee, Gugne Boan Giob 3sa, Kırgızistan Gugga Gvance Sento Guçul, 25.11.2021, <https://zdnet.co.kr/view/?no=20211125152415>, (01.05.2025).

⁸⁰ Kim Ga Eun, Paiolink, Kırgızistan Gugga Saiboanconsento Guçug Gonsolting Saob Sucu, 25.11.2021, <https://www.techm.kr/news/articleView.html?idxno=91343>, (01.05.2025).

⁸¹ Kim Yoon Hee, Gugne Boan Giob 3sa, Kırgızistan Gugga Gvance Sento Guçul.

Kırgızistan hükümeti ile bir iş birliği anlaşması imzalamıştır. Bu anlaşma kapsamında şirket, Kırgızistan'da küçük ölçekli hidroelektrik ve güneş enerjisi santrallerinin yapımında yer alma hakkı elde etmiştir. Şirket yetkilileri bu çerçevede Kırgızistan'ı ziyaret ederek yerli inşaat firması CAPS Group ve kamuya ait bir enerji kuruluşu olan Kyrgyz Industries ile ayrı ayrı iş birliği anlaşmaları imzalamışlardır. Bu girişimler, Rex Innovation'ın Kırgızistan'ın elektrik arz-talep dengesizliklerine çözüm üretme konusundaki kararlılığını yansıtmaktadır.⁸²

Üçüncü ülke olan Türkmenistan hakkında ise şunlar söylenebilir: Güney Kore ve Türkmenistan, aralarındaki ekonomik iş birliğini derinleştirmeyi hedefledikleri için LG, Hyundai ve SK C&C gibi önde gelen Güney Koreli şirketler, söz konusu ülkede petrol, doğal gaz, kimya, inşaat ve ulaştırma gibi stratejik sektörlerde faaliyetlerde bulunmaktadır. Türkmenistan, gayri safi yurt içi hasılasında kaydettiği istikrarlı büyüme ve sunduğu elverişli yatırım ortamı sayesinde yabancı girişimciler açısından cazip bir ülke konumundadır. Bu çerçevede, Güney Kore ile Türkmenistan arasında özellikle enerji sektörüne odaklanan ekonomik iş birliği giderek derinleşmektedir. Güney Koreli şirketler; Türkmenistan'da petrol, gaz, inşaat ve ulaştırma gibi alanlarda yatırımlar gerçekleştirmek suretiyle bu ülkenin kalkınmasına katkı sunmaya gayret etmektedirler.⁸³

Söz konusu Güney Koreli firmalar Türkmenistan'da daha ziyade enerji sektöründe yatırımlarda bulunmaktadır. Örneğin Güney Koreli şirketler, bölgenin en büyük enerji projeleri arasında yer alan Galkınış doğal gaz sahası, Türkmenbaşı petrol rafinerisi ve Kiyanlı petrokimya tesisi gibi girişimlerde üstlendikleri roller vasıtasıyla Türkmenistan'ın enerji altyapısının modernleşmesine ve dolayısıyla bu ülkenin kalkınmasına önemli katkılar yapmışlardır.

Türkmenistan'ın en büyük doğal gaz yataklarından biri olan Galkınış sahası, yaklaşık 21 trilyon metreküplük hacmiyle stratejik öneme sahiptir. 2009 yılında Güney Koreli şirketlerin projeye dâhil olmasıyla birlikte sahada yürütülen faaliyetler hız kazanmıştır. Güney Koreli LG, Hyundai ve Daewoo firmalarının gerçekleştirdikleri çalışmalar sayesinde çıkarılan doğal gaz ihracata hazır hâle getirilmiştir. Son olarak imzalanan anlaşmayla Galkınış sahasında dördüncü sülfür giderme tesisinin kurulması kararlaştırılmıştır. Bu tesis, doğal gazdaki zararlı sülfür bileşenlerinin arındırılmasını sağlayarak hem çevreye verilen zararların azaltılmasına hem de gaz kalitesinin artırılmasına katkı sunacaktır. Türkmenbaşı Petrol Rafinerisi'nin modernizasyonuna yönelik çalışmalar ise Güney Koreli LG International ve Hyundai Engineering şirketlerinin katılımıyla 2015 yılında resmen başlatılmış olup, rafinerinin teknolojik kapasitesini artırmaya yönelik yenileme faaliyetleri günümüzde de kademeli olarak devam etmektedir. Projenin toplam maliyeti yaklaşık 534 milyon dolar olarak belirlenmiştir.⁸⁴ Bu minvalde rafinaj kapasitesi artırılmış, çevresel standartlar iyileştirilmiş ve ürün yelpazesi genişletilmiştir. Yılda yaklaşık 6 milyon ton ham petrol işlenen rafineride elde edilen başlıca ürünler arasında; benzin, dizel, jet yakıtı, LPG ve asfalt yer almaktadır. Yapılan çalışmalar yardımıyla tesisin otomasyon sistemleri yenilenmiş ve uluslararası pazarlara yönelik yüksek kaliteli petrol ürünlerinin üretimi mümkün hâle getirilmiştir. Güney Koreli şirketler Kiyanlı petrokimya tesisinin tasarım ve yapımında da önemli roller oynamışlardır. Kiyanlı tesisi, doğal gazı işleyerek

⁸² Korea and Kyrgyzstan Discuss Cooperation in Renewable Energy, Ministry of Trade, Industry and Energy, 10.05.2024, <https://www.korea.net/Government/Briefing-Room/>, (18.05.2025).

⁸³ Hangug Giob Gebang Şicaghan Türkmenistaneso Odil God Manhda, 07.12.2015, <https://www.mk.co.kr/news/world/7101497>, (18.05.2025).

⁸⁴ Kamchev, Boris, Base Oil Expansion Planned in Turkmenistan, 29.07.2014, https://www.lubesngreases.com/lubereport-asia/1_30/base-oil-expansion-planned-in-turkmenistan/, (18.05.2024).

yıllık yaklaşık 386 bin ton polietilen ve 81 bin ton polipropilen üretmektedir. Sanayide kullanılan; ambalaj, boru sistemleri ve tekstil gibi polimer ürünler Türkmenistan'ın enerji ihracatına dayalı ekonomisine katkı sağlamaktadır. Neticede bu projelerin gerçekleştirilmesi Güney Koreli şirketlerin mühendislik, teknoloji ve yatırım alanlarındaki yetkinliğini ortaya koyarken, Türkmenistan'ın enerji ve sanayi altyapısının uluslararası standartlara ulaşmasına önemli katkılar sunmuştur.⁸⁵

Güney Koreli şirketler, Türkmenistan'da altyapı alanında da faaliyetlerde bulunmaktadır. Örneğin Hyundai firması, 2008 yılında Türkmenistan'ın toplu taşıma alanında başlattığı modernleşme projesine katılan ilk Güney Koreli şirket olarak ön plana çıkmıştır. Neticede söz konusu şirket bir yıl sonra Türkmenistan'a 530 adet otobüs, 2012'de 300 adet taksi ve 2016 yılında ise 500 adet otobüs ihraç ederek bu ülkenin ulaşım altyapısının modernleşmesini sağlamıştır. Gene aynı firma 2020 yılında ise bu ülkeye çevre dostu, konforlu ve ekonomik özellikleriyle öne çıkan "All New Super Aero City" modelinden 400 adet lüks otobüs ihraç etmiştir.⁸⁶

Güney Koreli girişimciler tarım sektöründeki faaliyetleriyle de bilinmektedirler. Örneğin Hyundai, ulaşım sektöründeki başarılı iş birliklerinin ardından tarım alanındaki yatırımlara odaklanarak iki ülke arasındaki ekonomik ilişkilere yeni bir boyut kazandırmıştır. 29 Kasım 2022 tarihinde Hyundai ve Türkmenistan hükümeti arasında imzalanan anlaşmaya istinaden ülkenin batısında büyük ölçekli bir amonyak ve üre gübresi üretim tesisinin kurulması kararlaştırılmıştır. Yaklaşık 1,4 milyar dolarlık yatırım değeri taşıyan bu tesis tamamlandığı vakit yılda 1 milyon 155 bin ton üre gübresi ve 665 bin ton sentetik amonyak üretim kapasitesine sahip olacaktır.⁸⁷ Bu yatırımın, tarımsal üretimin artmasına, ithal gübreye olan bağımlılığın azalmasına ve kırsal bölgelerde istihdamın artmasına katkı sağlaması beklenmektedir.⁸⁸

Türkmenistan'da tarım ve sanayi alanında yapılan diğer önemli bir yatırım ise Güney Koreli Daewoo firması tarafından geliştirilen fosfatlı gübre üretim tesisi projesidir. Ülkenin doğusunda yer alan Türkmenabat şehrinde kurulan bu tesis, özellikle iç pazarda ihtiyaç duyulan fosfat içeren gübre üretimini amaçlamaktadır. 2025 yılının Mayıs ayında, Daewoo ve Türkmenistan'ın devlet kimya şirketi Turkmenhimiya arasında 784 milyon dolar değerinde bir sözleşme imzalanmıştır. Projenin, inşaatın başlangıcından itibaren 37 ay içinde tamamlanması planlanmaktadır.⁸⁹ Proje tamamlandığı vakit yıllık 350 bin ton fosforik asit gübresi ve 100 bin ton amonyum sülfat üretilecektir. Bu tesisin hayata geçirilmesiyle birlikte bölgede ekonomik canlılığın artması ve sanayi kapasitesinin güçlenmesi beklenmektedir.⁹⁰

Türkmenler ve Güney Koreliler ekonomik alanda iş birliğini güçlendirmek için bir takım etkinlikler de tertiplemektedirler. Örneğin Daewoo firması, 2-7 Kasım 2024 tarihleri arasında Aşkabat'ta düzenlenen CIET 2024 konferansına katılmıştır. Bu etkinlik

⁸⁵ Han Turkmenistan Yangcagwange Gegwan, 21.09.2020, https://overseas.mofa.go.kr/tm-ko/brd/m_9270/view.do?seq=1320066&srchFr=&srchTo=&srchWord=&srchTp=&multi_itm_seq=0&itm_seq_1=0&itm_seq_2=0&company_cd=&company_nm, (18.05.2025).

⁸⁶ Oh So Young, Hyundai LX Ding Giob Turkmenistan Sacoldan Myondam Şindoşi Gebal Nonny, 26.07.2023, <https://www.theguru.co.kr/news/article.html?no=57340>, (19.05.2025).

⁸⁷ Hong Sung Hwan, Suçul İbinheng Giob Türkmenistan Cinçul Cicon Sagyog, 05.12.2022, <https://theguru.co.kr/news/article.html?no=46216>, (20.05.2025).

⁸⁸ Oh Se Won, Hong Hyun-sung Hyundai Engineering, Türkmenistaneso Çodehyong Pillenti Gonsol Çucin, 30.11.2022, <https://www.ohmycon.co.kr/news/articleView.html?idxno=34772>, (20.05.2025).

⁸⁹ Daewoo Signs \$784M Contract to Build Fertilizer Plant in Turkmenistan, 26.05.2025, <https://koreajoongangdaily.joins.com/news/2025-05-26/business/industry/Daewoo-EC-signs-784M-contract-to-build-fertilizer-plant-in-Turkmenistan/2315589?>, (21.05.2025).

⁹⁰ Deu Gonsol Congvoncu Hecang, Turkmenistan Bangmun, 11.11.2024, <https://daewooenc.com/news/news-view?idx=13064>, (21.05.2025).

kapsamında firma temsilcileri, devlet yetkilileriyle bir araya gelerek olası iş birliği alanları hakkında görüşmeler gerçekleştirmişlerdir. Aşkabat Belediye Başkanı Rahym Gandymov, Daewoo'nun akıllı şehir teknolojileri konusundaki deneyimlerini ülkesi ile paylaşmasını talep etmiştir.⁹¹

Güney Kore Bilim ve İletişim Teknolojileri Bakanlığı (MSIT) ile Türkmenistan Sanayi ve İletişim Bakanlığı arasında Aşkabat'ta gerçekleştirilen toplantıda, 5G, uydu, mobil iletişim teknolojileri, uzay endüstrileri ve yapay zekâ gibi alanlarda stratejik iş birliği yapılması konusunda anlaşmaya varmışlardır. Güney Koreli şirketlerin 5G teknolojisindeki lider konumu, Türkmenistan'ın dijital altyapısına çağ atlatacak nitelikte bir katkı sağlamayı vaat etmektedir. Ayrıca, dijital ekonomiye geçiş sürecinde ihtiyaç duyulan yazılım, donanım ve insan kaynağı konularında ortak projeler geliştirilmesi planlanmaktadır.⁹²

Bunun yanı sıra, 13 Eylül 2023 tarihinde Güney Kore Gemi İnşaatı ve Mühendislik Teknolojisi (KSIT) ile Türkmenistan hükûmeti arasında, iki adet nakliye gemisinin yapımını içeren bir anlaşma imzalanmıştır. KSIT, bu projeye tüm teknik donanım, uzman personel ve mühendislik alanlarında destek vermek suretiyle gemilerin yapımını üstlenecektir. Bu yatırımın, Türkmenistan'ın deniz taşımacılığı sektörünün canlandırılmasına ve bölgesel lojistik kapasitesinin artırılmasına önemli bir katkı sağlaması beklenmektedir.⁹³

Sonuç

Yukarıda çözümlendiği üzere Güney Kore'nin Orta Asya ülkelerine yönelik izlediği ekonomi politikası; dış ticaret, kalkınma yardımları ve özel sektör yatırımları ekseninde çok boyutlu bir manzara arz etmektedir. Tacikistan, Kırgızistan ve Türkmenistan örnekleri üzerinden yapılan bu çözümleme, Seul'un bölgeye yönelik stratejisinin yalnızca kısa vadeli ekonomik çıkarlara odaklanmadığını aynı zamanda bölgesel istikrarın sağlanması, kalkınma odaklı iş birliklerinin geliştirilmesi ve ortaklıkların kurulması gibi uzun vadeli hedefler içerdiğini ortaya koymaktadır.

Bu çalışmada çözümlenen dış ticaret verileri, Güney Kore'nin Tacikistan, Kırgızistan ve Türkmenistan ile geliştirdiği ekonomik ilişkilerin düzeyi ve yapısına dair dikkat çekici sonuçlar ortaya koymaktadır. Kırgızistan, dışa açık ve yatırım dostu ekonomik yapısıyla Güney Kore'nin bölgedeki en önemli ticaret ortağı konumundadır. Özellikle 2015 sonrasında Orta Asya ülkelerinin Güney Kore'ye yaptıkları ithalat kalemlerindeki çeşitlenme, iki ülke arasındaki ekonomik ilişkilerin karşılıklı bağımlılık düzeyine evirildiğine işaret etmektedir. Tacikistan ile yapılan dış ticaret hacmi ise dalgalı bir seyir izlemiş, ancak 2020'den sonra Güney Kore'nin altyapı ve dijitalleşme odaklı kalkınma yardımları sayesinde istikrar kazanmıştır. Buna karşılık, Türkmenistan ile ekonomik ilişkiler görece sınırlı kalmış olsa da, özellikle Güney Koreli firmalar büyük ölçekli enerji projeleri aracılığıyla bu ülkeyle stratejik iş birlikleri geliştirmişlerdir. Bu farklılıklar, ilgili ülkelerin iç ekonomik yapıları, dışa açıklık düzeyleri ve yatırım ortamlarının güvenilirliğiyle doğrudan ilişkilidir.

Diğer yandan KOICA öncülüğünde yürütülen kalkınma yardımları, Güney Kore'nin Orta Asya'daki yumuşak güç stratejisinin somut bir yansıması olarak dikkat çekmektedir. Tacikistan'da kırsal kalkınmadan sağlık hizmetlerine, Kırgızistan'da tarımdan

⁹¹ Aynı yerde.

⁹² Gvagi Congtongbu Türkmenistan Sanob Tongşinbu 5Gva Miç Ucu Hyobryog Ganghva Çucin,19.04.2019, <https://m.boannews.com/html/detail.html?id=78839>, (22.05.2025).

⁹³ KOMEIO ile KSIT, Türkmenistan'da İki Kuru Yük Gemisi Tasarlamayı Planlıyor, Business Türkmenistan, 13.09.2023, <https://business.com.tm/tr/post/10759/komeio-ile-ksit-turkmenistanda-iki-kuru-yuk-gemisi-tasarlamay%C4%B1-plan%C4%B1yor>, (23.05.2025).

dijital devlet projelerine Türkmenistan'da ise kadastro sistemlerinden sağlık personeli eğitimine kadar geniş bir alanda yapılan bu yardımlar yalnızca maddi katkılarla sınırlı kalmamış aynı zamanda bilgi, deneyim ve teknoloji transferi de sağlamış ve sağlamaktadır. Bu sayede Güney Kore, bölge ülkelerinin kalkınma süreçlerine destek olmak suretiyle uzun vadeli ekonomik ortaklıkların temelini inşa etmektedir.

Güney Koreli firmaların Tacikistan, Kırgızistan ve Türkmenistan'daki faaliyetleri, Seul'un Orta Asya başkentlerine yönelik olarak izlediği politikaların önemli bir boyutunu teşkil etmektedir. Samsung, LG ve Hyundai gibi büyük ölçekli şirketlerin yanı sıra, enerji, inşaat, ulaşım, güvenlik teknolojileri ve yenilenebilir enerji gibi stratejik sektörlerde faaliyet gösteren orta ve küçük ölçekli girişimciler, yalnızca bölge ülkelerinin ekonomik kalkınmalarına katkı sunmakla kalmamışlar teknoloji transferi, kapasite gelişimi ve altyapı gibi alanlarda da destek vermişlerdir. Bu firmaların gerçekleştirdikleri projeler, uzun vadede Güney Kore'nin bölgedeki varlığını pekiştiren önemli bir unsurdur.

Bu araştırmada ulaşılan sonuçlar, Güney Kore'nin Orta Asya politikalarının temelinde üç ana saikin ön plana çıktığını göstermektedir. Bunlar; enerji güvenliği, yeni pazar arayışları ve kalkınmada iş birliğinin güçlendirilmesi gibi hususlardır. Bu bağlamda Seul, yalnızca ekonomik kazançları değil sürdürülebilir kalkınma hedeflerini, dijitalleşmeyi ve toplumsal refahı da gözeterek bütüncül bir politika izlemektedir. Bu çerçevede, Güney Kore'nin Orta Asya ülkeleriyle olan ekonomik ilişkilerinin uzun vadede daha kurumsal, sürdürülebilir ve çok taraflı bir yapıya dönüştürülmesi hedeflenmektedir. Seul'un bölgeye yönelik ekonomi politikası, Orta Asya'nın küresel ekonomik sistemin bir parçası olmasını desteklerken aynı zamanda Güney Kore'nin bölgesel kalkınmada ortak olarak konumunu sağlamlaştırmaktadır. Bu nedenle, iş birliğinin derinleşerek devam etmesi, taraflar açısından karşılıklı faydayı öne çıkarmaktadır.

Burada kuramsal çerçeve bağlamında bütüncül bir değerlendirme yapıldığında, Güney Kore'nin Orta Asya'daki ekonomik faaliyetlerinin arkasında rasyonel çıkar hesaplarının haricinde uzun vadeli ve karşılıklı bağımlılığı önceleyen bir stratejinin yattığı söylenebilir. Esasında bu yaklaşım, yeni liberal kurumsalcılığın öngördüğü şekilde, uluslararası iş birliğinin kurumsal mekanizmalar aracılığıyla sürdürülebilir olduğunu göstermektedir. KOICA, KOTRA, Kore-Orta Asya İş Birliği Forumu ve Güney Koreli firmalar, bu stratejinin temel yapı taşları konumundadırlar. Bu kurumlar sayesinde Güney Kore, bölgeyle ilişkilerini klasik güç yaklaşımının ötesinde bir anlayış üzerine inşa etme imkânına sahip olmuştur.

Gelecekte, Güney Kore ile Orta Asya ülkeleri arasındaki ekonomik iş birliğinin daha da güçlenmesi beklenmektedir. Özellikle altyapı, enerji, ulaştırma ve dijitalleşme gibi stratejik sektörlerde atılacak yeni adımlar ekonomik ilişkilerin derinleşmesine önemli katkılar sunacaktır. Güney Kore, sahip olduğu ileri teknoloji ve mühendislik kapasitesiyle bölgedeki altyapı yatırımları açısından önemli bir uluslararası aktör olarak sivrilerken Orta Asya ülkeleri ise doğal kaynakları ve büyüme potansiyeliyle yatırımcılar için cazip fırsatlar sunmaktadır. Ayrıca ticaret hacminin artırılması, lojistik engellerin aşılması ve yatırım ortamının iyileştirilmesi yönünde gösterilen karşılıklı çabalar, hiç kuşkusuz ekonomik ilişkilerin daha dengeli bir yapıya kavuşmasına imkân tanıyacaktır. Sonuç olarak, Güney Kore'nin Orta Asya ile yürüttüğü ekonomik iş birliğinin önümüzdeki yıllarda daha sistemli, kurumsallaşmış ve uzun vadeli hedeflere dayalı stratejik bir ortaklığa evrilebileceği söylenebilir.

KAYNAKÇA

A Meeting Of The Intergovernmental Turkmen-Korean Commission For Trade, Economic, Scientific and Technological Cooperation Was Held,04.06.2024, <https://www.mfa.gov.tm/en>, (05.05.2025).

An Exchange Of Views Took Place On The Agenda Of The 16th Cooperation Forum “Central Asia - Republic of Korea”, 20.10.2023, https://mfa.gov.tm/en/news/4130?utm_source, (05.05.2025).

Artar, Tuğçe, Serbest Yılmaz, Merve, Dinç, Dilay, Güney Kore'nin Orta Asya Politikaları, Dış Güçlerin Orta Asya Politikaları, Nobel Yayınları, Ankara, 2024.

Bada Obnın Kırgızistane Nesumyon Yangşiggisul Consuhanda, 31.03.2022, <https://www.mof.go.kr/doc/ko/selectDoc.do?docSeq=45491&menuSeq=971&bbsSeq=10>, (15.04.2025).

Bae Jong Gab, Solar Park Korea Co., Ltd., Tacikistan Susangteyanggyang Pirocektı Çamyoy,11.06.2021, <https://www.domin.co.kr/news/articleView.html?idxno=1343470>, (09.04.2025).

Bag Iycang “Kırgızistan Cungcomhyobryoggug Singgyog... Yaggug Gwange Gudgon”, 05.04.2021, <https://www.natv.go.kr/natv/news/newsView.do?newsId=500695>, (16.04.2025).

Ban Sang Heon, Muyog Bohom Encin Turkmenistan Suçul Kesogçilcu, 09.06.2016, <https://www.ikbn.news/news/article.html?no=13071>, (08.05.2025).

Choi Eun Nam, Hangug Tacikistane Çoh Mwgıby Teyangong Balçonso Cıvon,11.12.2024, <https://www.koreapost.com/news/articleView.html?idxno=43694>, (07.04.2025).

Daewoo Signs \$784M Contract to Build Fertilizer Plant in Turkmenistan, 26.05.2025, <https://koreajoongangdaily.joins.com/news/2025-05-26/business/industry/Daewoo-EC-signs-784M-contract-to-build-fertilizer-plant-in-Turkmenistan/2315589?>, (21.05.2025).

Deu Gonsol Congvoncu Hecang, Turkmenistan Bangmun,11.11.2024, <https://daewooenc.com/news/news-view?idx=13064>, (21.05.2025).

Dinç Dilay, Güney Kore'nin Orta Asya Politikası: Özbekistan ve Kazakistan Örnekleri, (ed.) Fahri Türk, Nobel Yayınları, Ankara, 2024.

Yengeç Ersin, Büşra, Tansel Tanpınar, Betül, Hindistan ve Pakistan'ın Orta Asya Ülkeleriyle İktisadi İlişkileri Bağlamında Enerji Politikaları, Elektronik Siyaset Bilimi Araştırmaları Dergisi, cilt 12, sayı 2, Haziran 2021, s.58-79, <https://esbadergisi.com/images/sayi23/hindistan-pakistanin-orta-asya-politikalari-yengec-tansel.pdf>, (22.09.2025).

Gvagi Congtongbu Türkmenistan Sanob Tongşinbu 5Gva Miç Ucu Hyobryog Ganghva Çucin,19.04.2019, <https://m.boannews.com/html/detail.html?idx=78839>, (22.05.2025).

Gwag., vd. Agricultural Status in Tajikistan Republic and Korean Strategies for Agriculture Technical Cooperation with Tajikistan, No 1, 2012, s.8-21, <http://www.intagrijournal.org/journal/article.php?code=14334>, (22.09.2025).

Han Cunganggacinsonhyobheıy İndocıycog Cıvon,16.05.2020, <https://www.mfa.tj/ko/korea/view/6049/2020060115909994792>, (15.03.2025).

Hanguggugehyobryogdan KOICA, WFP Tacikistan Bugwonryog Ganghva Saobe 1.000 Man Dalro Gongyo, 31.07.2024, <https://ko.wfp.org/news/republic-korea-provides-us10-million-wfps-resilience-building-efforts-tajikistan>, (12.03.2025).

Hanguggvayı Gyoyog Donghyang Miç Tıgcing, 24.11.2016, <https://www.khidi.or.kr/board/>, (09.04.2025).

Hangug Myongci Byongvonıy Tacikistan Congbue İndocıycog Cıvon, 03.06.2020, <https://www.mfa.tj/ko/korea/view/6056/2020060315911548683>, (17.03.2025).

- Hangug Giob Gebang Şicaghan Türkmenistaneso Odıl God Manhda, 07.12.2015, <https://www.mk.co.kr/news/world/7101497>, (18.05.2025).
- Han Turkmenistan Yangcagwange Gegwan, 21.09.2020, https://overseas.mofa.go.kr/tm-ko/brd/m_9270/view.do?seq=1320066&srchFr=&srchTo=&srchWord=&srchTp=&multi_itm_seq=0&itm_seq_1=0&itm_seq_2=0&company_cd=&company_nm, (18.05.2025).
- Han Türkmenistan Congsang Hedam,10.06.2024, <https://president.globalwindow.org/kz.info>, (07.05.2025).
- Hong Sung Hwan, Suçul İbinheng Giob Türkmenistan Cinçul Civon Sagyog,05.12.2022, <https://theguru.co.kr/news/article.html?no=46216>, (20.05.2025).
<https://oec.world/en/profile/bilateral-country/kor/partner/tkm>, (03.05.2025).
- Hyun Suk, G.B. Innovation, Tongsiten Maikura Gwangsan Gebalıl Şicag, Tacıkıstan Alüminyum Hesa Talcogva Geyagıl Çegyolhedda,15.10.2024, <https://www.asiae.co.kr/article/2024101516002992381>, (03.04.2025).
- Jang Seul Gi, Kırgıze Pehoro Namaiddon Sahecuy Sanmul K-ODARO Talbaggım, 24.04.2023, https://www.dailynk.com/20230424-4/?_x_tr_pt4o=sc, (22.04.2025).
- Jeong Young Hyun, Kırgız Binnonge ‘Nongçonıy Gicog’ Conpahanın, 19.07.2019, <https://www.sedaily.com/NewsView/1VLR64J7NLA>, (15.04.2025).
- K- Nongob Kırgızistan Cinçul... Nongcinçong, KOIPA Çulbom Gongşighva, 18.08.2021, <https://www.kita.net/cmmrcInfo/cmmrcNews/cmmrcNews/cmmrcNewsDetail.do?pageIndex=1&nIndex=64631&sSiteid=1>, (12.04.2025).
- Kang Woon Hyung, Gwansecong Tacikistane Soncin Gwansehengcong Şinbugbang Silkırodı Yonggyol, 04.02.2020, <https://www.weeklytrade.co.kr/m/content/view.html?section=1&category=3&4no=61342>, (11.03.2025).
- Kırgızistan Çulcangcaryo, <https://president.globalwindow.org/pb.bizTrip.BizTripBookDetail.do?seq=22>, (09.04.2025).
- Kırgızıstanıy Analogı Gughe KOICA Gva Hamge Dicitol Gughero,23.02.2023, https://www.koica.go.kr/koica_kr, (20.04.2025).
- Kırgızistan Korona19 Gingıb Deıng Çege Guçug Civon, 03.12.2021, <https://www.hankyung.com/international/amp/202112033510Y>, (18.04.2025).
- Kırgızistan Nongçon Gebal Şibomsaob Bogoso, KOICA, 2016, s.1-43.
- Kim Byung Taek, Bagbyongşig Gugheıycang, Kırgızistan Soyol 1~3 Vi Yonsve Hedong, 05.04.2021, <http://www.ynamnews.co.kr/news/articleView.html?idxno=33832>, (17.04.2025).
- Kim Ga Eun, Paiolink, Kırgızistan Gugga Saiboanconsento Guçug Gonsolting Saob Sucu, 25.11.2021, <https://www.techm.kr/news/articleView.html?idxno=91343>, (01.05.2025).
- Kim Rae Ryun, Handa Co., Ltd., Tacıkıstan Gyongce Çayuguyogçonggva Girinsusogebal Maçson,18.11.2022, <https://news.mt.co.kr/mtview.php?no=2022111809401816503>, (09.04.2025).
- Kim Seung Soo, Cungasia Şincesengenoci Pırcocektı Gaggwang,11.06.2024, https://m.dnews.co.kr/m_home/view.jsp?idxno=202406091759092160085, (05.04.2025).
- Kim Seung Wook, Han Kırgızistan Pogvalcog Dongbanca Gvange Gongdong Songmyong, 03.12.2024, <https://www.yna.co.kr/view/AKR20241203068500001>, (10.04.2025).
- Kim Yoon Hee, Gugne Boan Giob 3sa, Kırgızistan Gugga Gvance Sento Guçul, 25.11.2021, <https://zdnet.co.kr/view/?no=20211125152415>, (01.05.2025).
- Kim Young Jin, Cavon Giban Gyongceesoıy Songgwava Hange: Turkmenıstanıy Enoci Congçegıl Cungsımiro, China Studies, sayı 3, 2018, s.319-353, <https://repository.hanyang.ac.kr/>, (22.09.2025).

- Kim Young Myung, KOTRA Han Tacikistan Gyongche Hyobryog Websemina Yolo, 29.12.2020, <https://www.koreapost.com/news/articleView.html?idxno=22045>, (29.03.2025).
- Kiniyalocots Maia, Implementing the K-Silk Road: South Korea's Growing Commitment to Central Asia, Caspian Policy Center, 01.31.2025, <https://caspianpolicy.com/research/energy/implementing-the-k-silk-road-south-koreas-growing-commitment-to-central-asia?utm>, (07.05.2025).
- KOICA Bodocaryo, 10.06.2024, <https://www.koica.go.kr/>, (19.04.2025).
- KOICA, Tacikistan Conryog Soveciyoge Conyogmang Guçugsaob Çaggong, 15.07.2019, <https://www.alioplus.go.kr>, (22.03.2025).
- KOMEIO ile KSIT, Türkmenistan'da İki Kuru Yük Gemisi Tasarlamayı Planlıyor, Business Türkmenistan, 13.09.2023, <https://business.com.tm/tr/post/10759/komeio-ile-ksit-turkmenistanda-iki-kuru-yuk-gemisi-tasarlamay%C4%B1-plan%C4%B1yor>, (23.05.2025).
- Korea-Central Asia Business Council Launched, 30.06.2020, https://www.mofa.go.kr/eng/brd/m_5676/view.do?seq=321147, (07.05.2025).
- Koto Gillobol Tacikistane Masıkı Gibu, 12.05.2020, <https://www.tinne4ws.co.kr/18672>, (18.03.2025).
- KOTRA Kırgızistan Raporu, <https://dl.kotra.or.kr/pyxis-api/2/digital-files/c16960f0-090c-018a-e053-b464648994664,s.1-61>, (22.09.2025).
- Kyung Lee, Enoci, İnpıra, Gvangvaong, IT, Nongob, İnpıra, Somyu Dıng Do Manhın Bunaeso Hyobryog Ganco, 29.07.2021, <https://www.koreapost.com/news/articleView.html?idxno=24008>, (01.05.2025).
- Lee Gun Ho, Ciconggongsa, Turkmenistan Tocidıngrogsaob Çagsu, 26.12.2010, <https://news.mt.co.kr/mtview.php?no=2010122613075932077>, (08.05.2025).
- Lee Nak Yon Çonri Giob Tacikistan Cinçulhamyon 5 Nyongan Myonse Heteg, 17.07.2019, <https://www.mk.co.kr/news/politics/8901561>, (01.04.2025).
- Lee Yoo Mi, Tacikistan Gwangmulsanob Hamgehaca İçongri Giob Çamyo Dogryo, 16.07.2019, <https://www.yna.co.kr/view/AKR20190716171200001>, (03.04.2025).
- Mamralieva, Aıda, Kırgızistantucabu Hanguğ Bangmun, 24.09.2021, <http://www.newskorea.ne.kr/news/articleView.html?idxno=3095>, (30.04.2025).
- Meeting Of The Turkmen-Korean Business Council, https://korea.tmembassy.gov.tm/index.php/en/news/63911?utm_source, (05.05.2025).
- Oh Se Won, Hong Hyun-sung Hyundai Engineering, Türkmenistaneso Çodehyong Pillentı Gonsol Çucin, 30.11.2022, <https://www.ohmycon.co.kr/news/articleView.html?idxno=34772>, (20.05.2025).
- Oh So Young, Hyundai· LX Dıng Giob Turkmenistan Sacoldan Myondam Şindoşi Gebal Nonıy, 26.07.2023, <https://www.theguru.co.kr/news/article.html?no=57340>, (19.05.2025).
- Park Cha Young, Kore-Türkmenistan liderleri K-İpek Yolu'nu destekliyor, 10.06.2024, <http://www.atlasnews.co.kr/news/articleView.html?idxno=8266>, (05.05.2025).
- Park Jin, Uzbek Tacikistan Vegyocanggvanhedam Hanguğgiob Tuca Çamyo Hemang, 01.11.2023, https://www.newsis.com/view/NISX20231101_0002505229, (04.04.2025).
- Renaming of Jalal-Abad to Manas Estimated to Cost 15 Million Soms, 09.09.2025, https://24.kg/english/342847_Renaming_of_Jalal-Abad_to_Manas_estimated_to_cost_15_million_soms/, (19.09.2025).
- ROK-Tajikistan Joint Committee on Economic, Technical and Scientific Cooperation Holds 1st Meeting, 18.04.2017, <https://www.mofa.go.kr/eng/>, (09.04.2025).

- Ryu Eun Joo, Devlet Başkanı Koo Ja-yeol Türkmenistan'ı ziyaret etti... Fuarın sonunda topyekün savaşa katılın, 05.11.2023, <https://zdnet.co.kr/view/?no=20231105095231>, (07.05.2025).
- Samsung, Kırgızistan Doro Gonsol,18.09.2009, <https://www.donga.com/news/article/all/20011125/7762741/>, (01.05.2025).
- Saobgeyoso Sangse, https://www.oda.go.kr/opo/bsin/bsnsSumryDocDetail.do?P_BSNS_NO=2019-00015, (11.04.2025).
- Soul Dehagyo Byongvon Indonesia Iyde RCSM AOI Byongvongva Hyobyang Çegyol,04.02.2025, <http://www.doctorstimes.com/news/articleView.html?idxno=231089>, (19.04.2025).
- South Korea Imports from Turkmenistan,<https://tradingeconomics.com/south-korea/imports/turkmenistan>, (05.05.2025).
- Su, Hengrui, A Systematic Review: Revisiting Neoliberal Institutionalism in the Modern Context with Political Philosophy Considerations, *Advances in Economics, Management and Political Sciences*,7,91-104, <https://www.ewadirect.com/proceedings/aemps/article/view/2809/pdf>, (22.09.2025).
- Tacistangwa Hangu Nongsanmul Gagong, Yutong Balçon Gyonghom Gongyu, 20.09.2023, <http://www.busynews.net/m/page/detail.html?no=17448>, (12.03.2025).
- Tacikistan Hanguvgva İnpıra Gonsol Hyobryog, 07.06.2024, <https://www.kiep.go.kr>, (08.03.2025).
- Tacikistan Hnaguggva İnpıra Gonsol Hyobroyg,07.06.2024, https://www.kiep.go.kr/aif/issueDetail.es?brdctsNo=366407&mid=a10200000000&search_option=&search_keyword=&search_year=&search_month=&search_tagkeyword=%ED%95%9C%EA%B5%AD&systemcode=04&search_region=&search_area=¤tPage=1&pageCnt=10,(07.04.2025).
- Tacikistanıro Cınçulhamnida, http://kota-association.org/bbs/board.php?bo_table=w4_c&wr_id=2, (03.03.2025).
- Tacikistan Segvan Vihomgvanrısıtem, Hangugi Matnında, 03.02.2020, <http://4www.haesanews.com/>, (05.05.2025).
- Tacikistan İryocin Nune Biçin Hangu Sonçin İryyu Şisolgva Cangbi Gaçcun Buroun Nara, 01.09.2022, <https://www.medigatenews.com/news/3969768108>,(20.03.2025).
- Tajik-Korean Business Forum to Take Place in Dushanbe This Summer, 31.05.2023, <https://www.azernews.az/region/210545.html>, (09.04.2025).
- Tonggecog Kırgızistan Tongge Yogryang Ganghva Cionhanda,06.08.2024, https://eiec.kdi.re.kr/policy/materialView.do?num=255535&pg&pp=40&device=pc&search_txt&topic&type=J&depth1=G0000&depth2=A,(21.04.2025).
- Whyte, Alexander, Neorealism and Neoliberal Institutionalism: Born of the Same Approach?, *E-International Relations*, 11 June 2012, s.1-7, <https://www.e-ir.info/pdf/22166>, (22.09.2025).
- Woo Jin Young, Cuhantacikistan Sangognheveyso Hangu Giusahe MOU Çegyol, 15.02.2021, <https://www.dailysecu.com/news/articleView.html? =120688>, (07.03.2025).
- Es, Yang, Shin Boram, Keei, Bia, Türkmenistanıy Çonyongası Sugım Miç Suçulningryog Hagçung Congryang, Sege Enoci Şicang İnsaitı, sayı 18-22, 2018, s.3-21, https://www.keei.re.kr/board.es?mid=a10103020000&bid=0014&list_no=85987&act=view, (22.09.2025).
- Yoon Chae Young, Tacikistan Gyotongınpıra Gebale Hangugiobçamyogide, 14.04.2015, <https://www.globalnewsagency.kr/news/articleView.html?idxno=344516>, (09.04.2025).

Yoon Sung, Gugchang Hyun, Desadeşi, Tacikistan Romit Ciyog Conryogmang Guçug Saob Cungognşig Çamsog, 14.10.2020, <https://www.wtimes.kr/news/articleView.html?idxno=14440>, (29.03.2025).

Yoo Won Sang, İnconşi- Gilbyongvon, Kırgızistan Gonghvagug Şimcangbyongorini Se Sengmyong Odo, 25.11.2014, <https://www.newscj.com/article/201411250375677>, (17.04.2025).

Yumi Lee, Congbu, Kırgız Nongçonggebal Civon... İçongri “Codo Gananhhan Nongçon Çulşin”, 19.07.2019, <https://www.yna.co.kr/view/AKR20190719000200001>, (16.04.2025).